

EESTI ÜHISKOND 2002

mai 2002

SISUKORD

ÜLEVAADE KÜSITLUSEST	2
Küsitluse meetod.....	3
ELUKOHT.....	3
KÜSITLUSTULEMUSTE KOKKUVÕTE	4
1. Hinnangud elule Eestis.	4
2. Usaldus riigi ja avalike institutsioonide vastu.	7
3. Informeeritus riigi institutsioonide tööst.	10
4. Vajadus olla informeeritud riigi institutsioonide tööst.....	12
5. Avalik arvamus Eesti ajakirjandusest.	14
6. Infoallikad riigivõimuorganite tegevuse kohta.....	16
7. Riigi institutsioonide usaldamatuse põhjused.	18
8. Muutused Eestis erinevates valdkondades.....	21
9. Valitsuste toimetulek erinevate ülesannetega.....	24
10. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste tagatus.....	27
11. Hinnangud Eesti õigussüsteemile.....	29
12. Elanikkonna aktiivsus probleemide tõstatamisel ja oma õiguste kaitsel.....	31
13. Reageerimine võimukandjate poolsele ebaõiglasele kohtlemisele.	33
14. Võimalused mõjutada riigi institutsioonide tegevust.....	34
15. Huvi poliitika vastu.	35
16. Osalemine valimistel.	36
17. Valimiseelistused.	36
18. Suhtumine eelmistel valimistel toetatud erakonda.	36
19. Oodatav valimisaktiivsus ja tõenäoline valimiseelistus.	37
20. Hinnangud Riigikogu liikmetele oma ülesannete täitmisel.....	38
21. Hinnangud riigieelarve koostamisele ja selle prioriteetide määratlemine.	40
22. Hinnangud maksude kasutamisele ning valmisolek täiendavaks maksukoormuseks.....	42
23. Suhtumine Eesti liitumisse Euroopa Liiduga.	43
24. Poliitilise olukorra muutumine Eestis ja maailmas.	44
25. Eestis läbiviidud reformide vajalikkus.....	45
26. Rahulolu riigi/ omavalitsuse poolt pakutavate teenuste korraldamisega.	47
27. Suhtumine tasuliste teenuste pakkumise laienemisse.	49
28. Kelle probleem on narkomaania ja kuidas selle levikut pidurdada.....	51
29. Kuuluvus kodanikeühendustesse.....	52
30. Kodanikeühenduste toetamine.....	53
31. Heategevuslikuks otstarbeks annetamine.....	54
32. Abinõud riigivõimu otsuste usaldusväärsemaks muutmiseks.	55
33. Kodanikeühenduste roll Eesti ühiskonnas.....	57
34. Riigi ja kohaliku omavalitsuse toetus kodanikualgatusele.....	59

---

35 . Hinnangud Eesti majandussüsteemi toimimisele enne, nüüd ja tulevikus.	61
36 . Hinnangud Eesti riigijuhtimise süsteemile enne, nüüd ja tulevikus.	62
37 . Sotsiaalne stratifikatsioon.	63
38 . Väited elukvaliteedi kohta.	64
39. Mure erinevate probleemide pärast.	65
40. Kas elu kodukandis on huvitav või igav.	66
41. Võimete rakendatus.	67
42. Elu- ja töörõõm.	68
43. Nädalane töökoormus.	69
44. Eluväsimus.	69
45. Edukus töös ja kutsealases tegevuses.	70
46. Hinnangud tervisele.	70
47. Hinnangud vanusele.	70
48. Riigi osa inimeste toimetuleku eest hoolitsemisel.	71
49. Maailmavaateline enesemääratlus.	71
50. Väärtused.	73
51. Usaldus inimeste vastu.	75

ÜLEVAADE KÜSITLUSEST

Küsitluse meetod

Küsitlus leidis aset 20. kuni 27. maini, mil küsitleti 935 respondenti ja 4.-7. juunini, mil küsitleti täiendavalt 80 respondenti neis piirkondades, kust pärast esimest küsitlusringi laekus tagasi kavandatust vähem ankeete. Selle põhjuseks oli küsimustiku liiga suur pikkus ja keerukus, mistõttu küllalt suur osa vastajatest jättis alustatud intervjuu pooleli. Kokku küsitleti 1015 respondenti, küsitlusvalimis olid proportsionaalselt oma tegelikule osakaalule esindatud kõik Eesti maakonnad ning linna- ja maarahvastik.

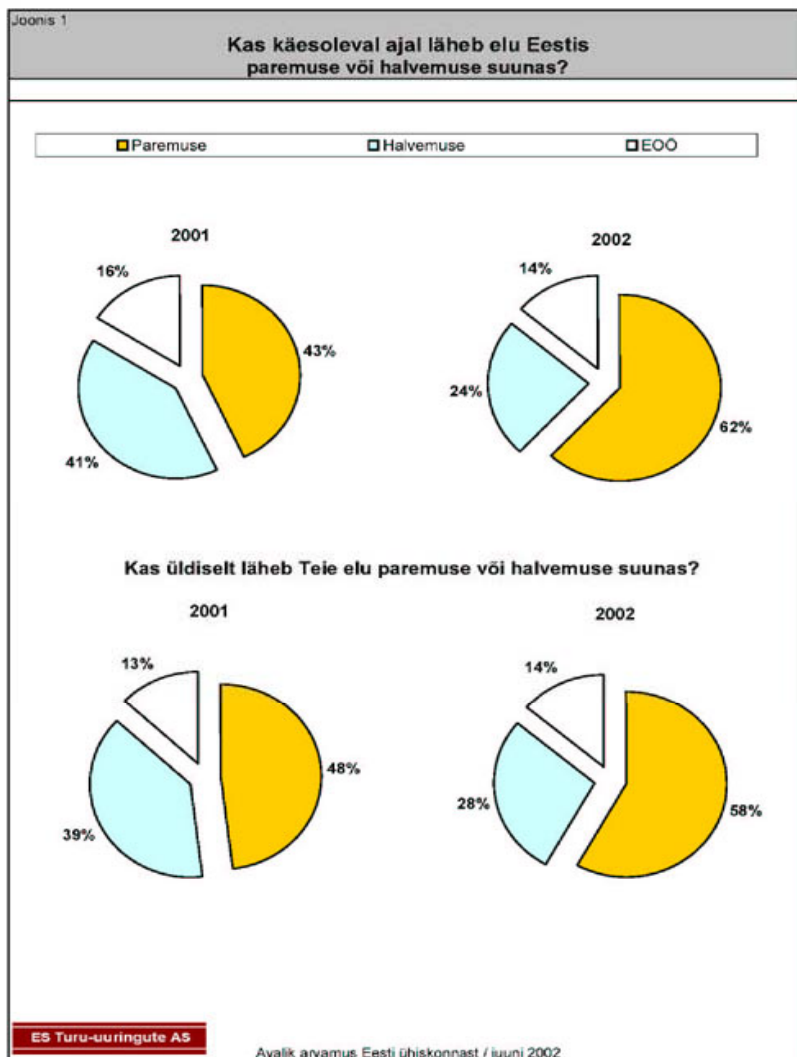
Küsitluses oli hõlmatud 110 küsitluspunkti, mis telliti stardiaadressidena AS-lt Andmevara. Nendest aadressidest alates liikusid küsitlajad etteantud reeglitega määratud marsruuti mööda. Küsitletava valikuks konkreetselt aadressilt kasutati "noorema mehe" reeglit – st. esimesena paluti intervjuud noorimalt kodusolevalt meesterahvalt, kes on vähemalt 15 aastane. Kui mehi kodus ei olnud, eelistati noorimat naist.

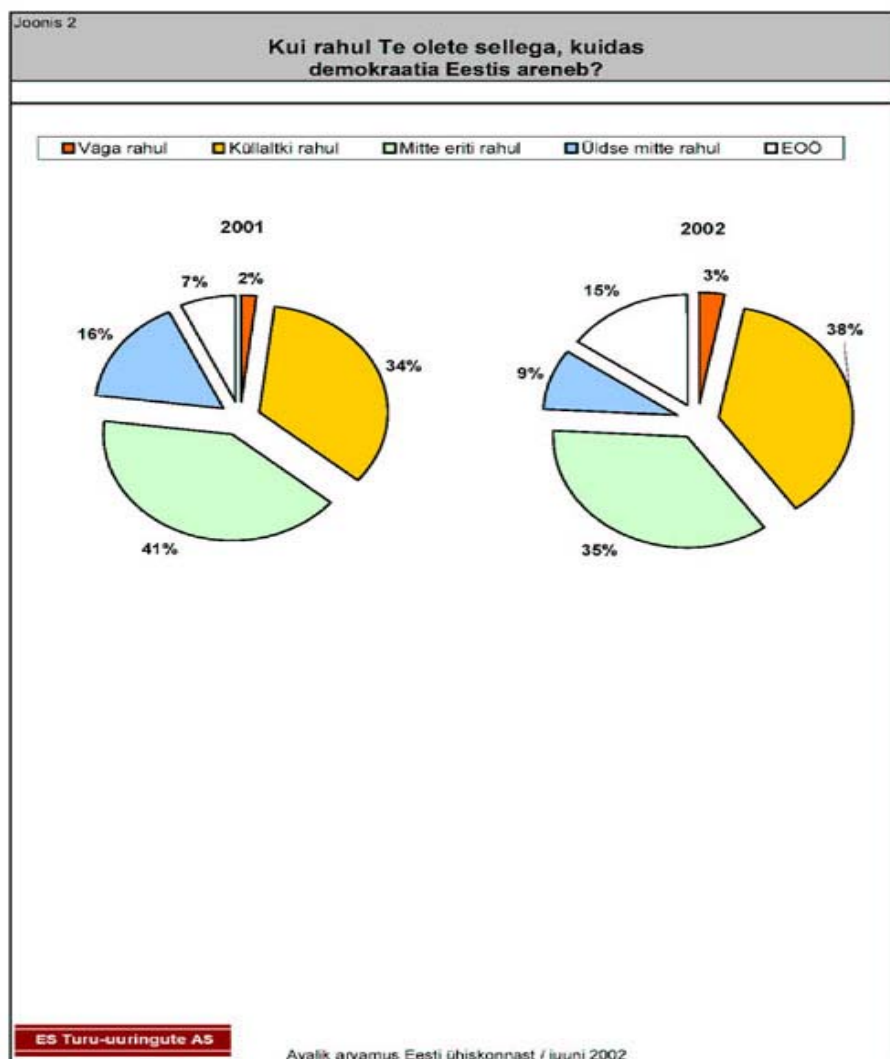
Pärast sisestamist kaaluti empiiriline valim vastavusse Eesti elanikkonna soolise ja vanuselise struktuuriga (Eesti Statistikaameti andmed 1. jaanuari 2000 seisuga). Selle tulemusel kujunes küsitletavate lõplik sotsiaal-demograafiline koosseis järgmiseks:

	tegelik valim(%)	valim pärast kaalumist (%)
SUGU		
naine	54	54
mees	47	46
VANUS		
15 – 19	9	10
20 – 29	14	18
30 – 39	20	18
40 – 49	18	19
50 - 59	15	15
60 - 74	24	20
VASTAMISE KEEL		
eesti	72	72
vene	28	28
HARIDUS		
alg – ja põhi	26	26
kesk ja kesk-eri	54	54
kõrgem	19	19
vastamata	1	1
ELUKOHT		
Tallinn	30	30
muu linn	39	39
maa	31	31

KÜSITLUSTULEMUSTE KOKKUVÕTE

1. Hinnangud elule Eestis.

Mis Te arvate, kas käesoleval ajal läheb elu Eestis paremuse või halvemuse suunas?

Kui Te mõitate enda elule isiklikult, siis – kas üldiselt läheb Teie elu paremuse või halvemuse suunas?

Nii elu Eestis tervikuna kui ka inimeste isiklik elu läheb enamiku vastajate hinnangul paremuse suunas. Vahe Eesti elule ja vastajate isiklikule elule antud hinnangute vahel on neli protsenti isikliku elu edenemise kahjuks: elu Eestis läheb paremaks 62 protsendi ja isiklik elu 58 protsendi küsitletute arvates, kehvemaks läheb elu vastavalt 24% ja 28% arvates.

Peamine tegur, mis elu edenemisele antud hinnanguid mõjutab on loomulikult sissetulek.

Üle 8000 kroonise kuusissetulekuga leibkonnad hindavad isikliku elu edenemist Eesti kui terviku omast optimistlikumalt, ehkki hinnang on mõlemale küsimusele vastates kõrge: isiklik elu läheb paremuse suunas 83 protsendil ja Eesti elu näeb edenemas 77 protsenti.

Keskmites sissetulekugruppides hinnatakse Eestis ja isikliku elu edenemist enam vähem võrdselt, alla 4000 krooni teenivates leibkondade liikmete arvates läheb Eestis tervikuna elu paremini kui neil isiklikult.

–

Ülejäänud tausttunnuste mõju võib seostada erinevate sotsiaalsete gruppide erineva sissetulekute tasemega. Nii hindavad kõrgharidusega vastajad nii Eesti kui ka isikliku elu edukamaks kui väiksema haridustasemega vastajad, eestlastest näeb elu paremuse suunas kulgevat ca kümme protsenti rohkem küsitletutest kui muulaste hulgas. Madalamaid hinnanguid antakse arengule pensionäride ja tööliste hulgas.

Võrreldes 2001. aastal Saar Polli poolt läbi viidud küsitluse tulemustega on hinnangud Eesti ja isikliku elu arengusuunale muutunud selgelt positiivsemaks.

Kui rahul Te olete sellega, kuidas demokraatia Eestis areneb?

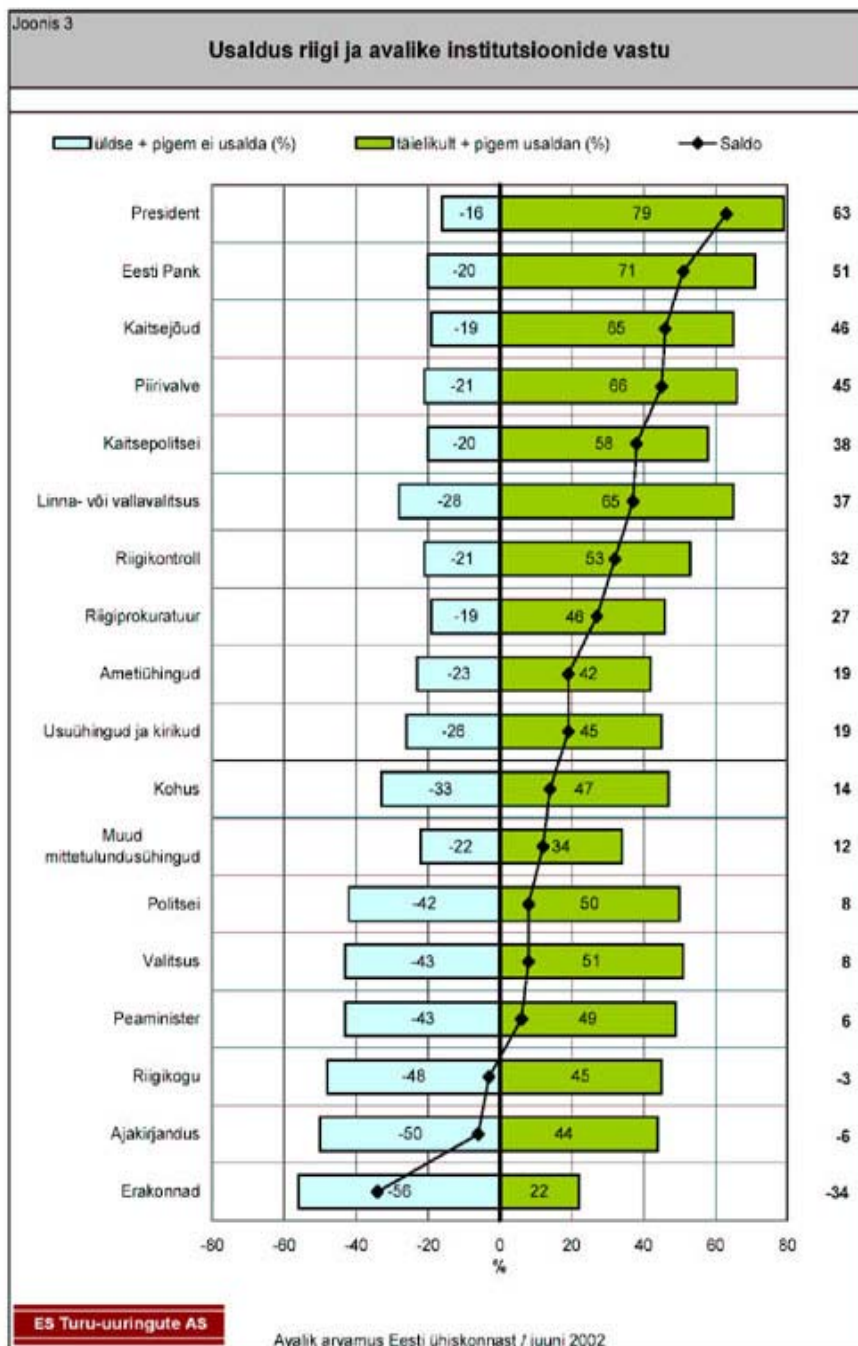
SKAALA: väga rahul, küllaltki rahul, mitte eriti rahul, ei ole üldse rahul.

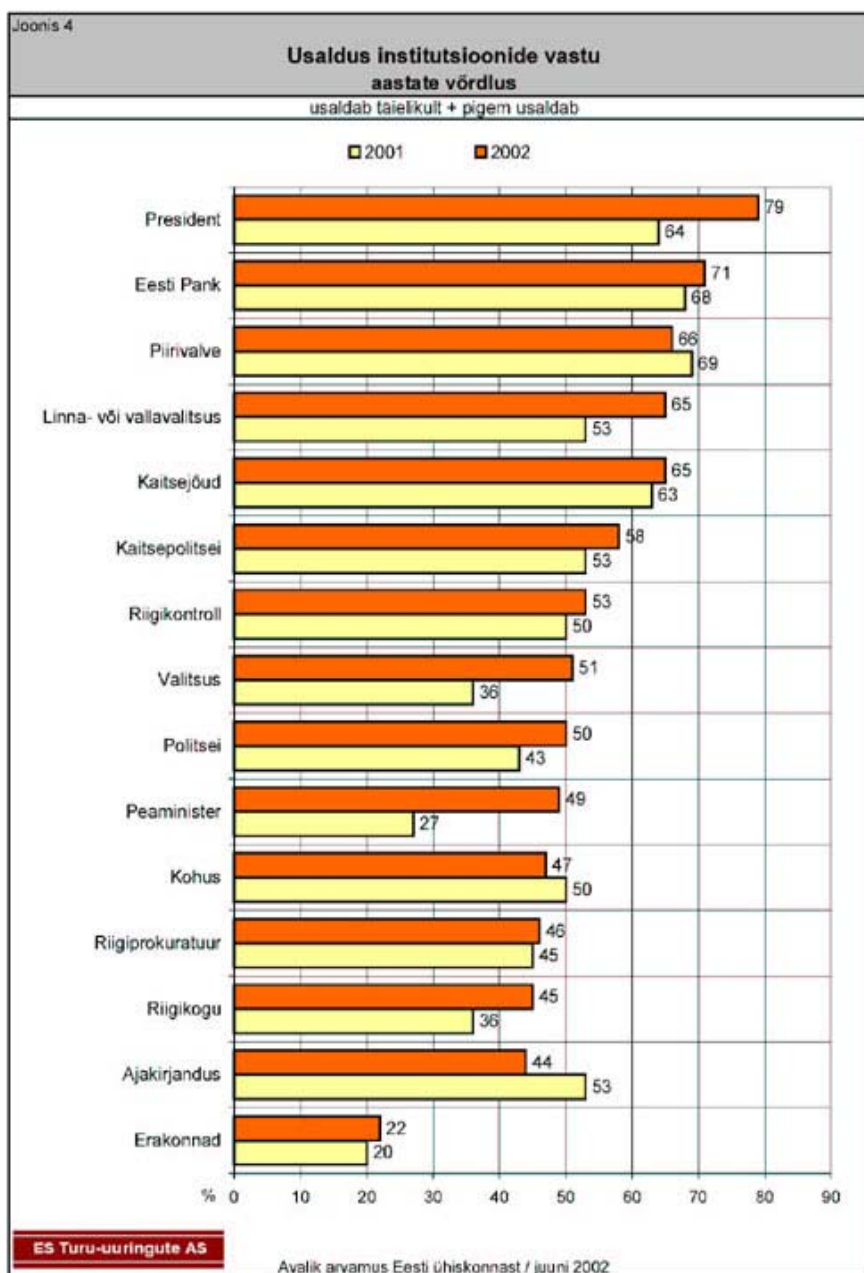
Demokraatia arenguga on väga või küllaltki rahul 40% küsitletutest ja mitte eriti rahul või ei ole üldse rahul 44%.

Kui elu kulgemine paremuse või halvemuse suunas on emotsionaalselt paratamatult seotud inimese majandusliku olukorraga, siis hinnang demokraatia arengule ei peaks põhimõtteliselt otseselt sissetulekute tasemega seotud olema. Ehkki kõige enam demokraatiaga rahulolematuid leiame me kõige väiksema sissetulekuga vastajate seast (alla 2000 kroonise kuu sissetulekuga leibkondade liikmete hulgas on rahulolematute osakaal 54%), siis küllalt suur on rahulolematuse ka keskmistes sissetulekugruppides. Kõrg- ja keskharidusega vastajate hulgas on demokraatia arenguga rahulolematuid vastavalt 49% ja 46%; 40 – 59 aastaste vastajate seas aga enam kui pooled..

Hinnangud demokraatia arengule ei ole võrreldes 2001. aastaga oluliselt muutunud.

2. Usaldus riigi ja avalike institutsioonide vastu.

Kuivõrd Te järgnevaid Eesti riigi ja avalikke institutsioone usaldate?

SKAALA: usaldan täielikult, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda

Kõige usaldusväärsemateks institutsioonideks on elanikkonna silmis president, Eesti Pank ning jõustruktuurid – Kaitsejõud ja piirivalve. Küllaltki usaldusväärseks peetakse ka kohalikku omavalitsust.

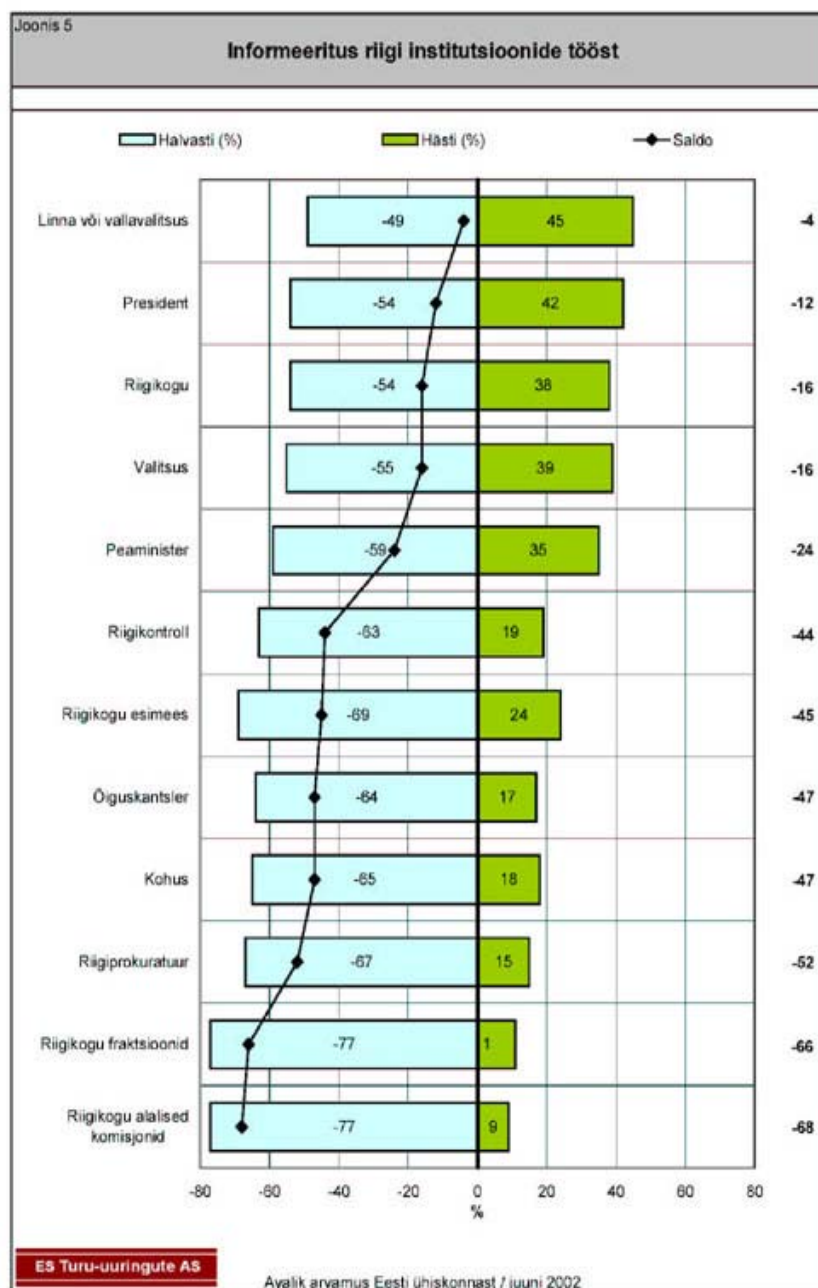
Kõige ebausaldusväärsemateks institutsioonideks peetakse Eesti ühiskonnas erakondi ja ajakirjandust.

Kõige vähem osatakse hinnanguid anda mittetulundusühingute ja ametiühingute, riigiprokuratuuri ja usuühingute usaldusväarsusele. Viiendik küsitletutest ei oska hinnata ka kaitsepolitsei, kohtu ja erakondade usaldusväarsust.

	täielikult + pigem usaldan (%)	Üldse ei usalda + pigem ei usalda (%)	Ei oska öelda (%)
President	79	16	5
Eesti Pank	71	20	9
Piirivalve	66	21	13
Kaitsejõud	65	19	16
Linna- või vallavalitsus	65	28	7
Kaitsepolitsei	58	20	22
Riigikontroll	53	21	26
Valitsus	51	43	6
Politsei	50	42	8
Peaminister	49	43	8
Kohus	47	33	20
Riigiprokuratuur	46	19	35
Usuühingud ja kirikud	45	26	29
Riigikogu	45	48	7
Ajakirjandus	44	50	6
Ametiühingud	42	23	35
Muud mittetulundusühingud	34	22	44
Erakonnad	22	56	22

Võrreldes 2001. aastaga on kasvanud peaaegu kõikide institutsioonide usaldusväarsus. Vähesel määral (kolme protsendi võrra) on kahanenud usaldus piirivalve ja kohtute vastu, oluliselt on langenud ajakirjanduse usaldusväarsus.

3. Informeeritus riigi institutsioonide tööst.

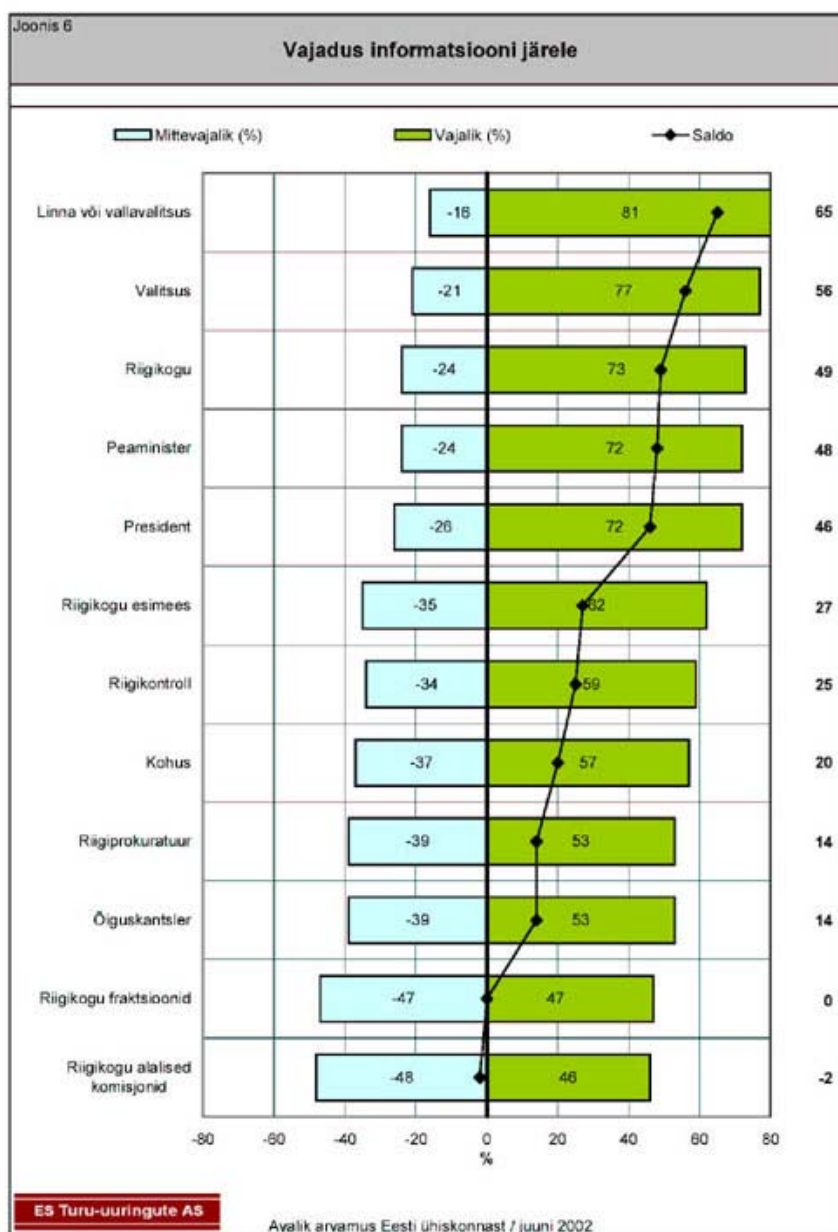
*Kuivõrd hästi Te tunnete end olevat informeeritud järgmiste Eesti riigi institutsioonide tööst?
SKAALA: väga hästi, pigem hästi, pigem halvasti, väga halvasti.*

Halvasti informeeritute osakaal ületab hästi informeeritute osakaalu kõikide riigi institutsioonide puhul. Enam-vähem tasakaalus on need vaid oma linna või vallavalitsuse tegevuse puhul. Paremini ollakse informeeritud veel presidendi, valitsuse, Riigikogu ja peaministri tegevusest. Selliste institutsioonide tegevusest nagu riigikontroll ja õiguskantsler,

– kohus ja prokuratuur, Riigikogu esimees ning Riigikogu fraktsioonid ja alalised komisjonid, on elanikkonna enamiku informeeritus halb.

	HÄSTI (%)	HALVASTI (%)	Ei oska öelda (%)
Linna või vallavalitsus	45	49	6
President	42	54	4
Valitsus	39	55	6
Riigikogu	38	54	6
Peaminister	35	59	6
Riigikogu esimees	24	69	7
Riigikontroll	19	63	18
Kohus	18	65	17
Õiguskantsler	17	64	19
Riigiprokuratuur	15	67	18
Riigikogu fraktsioonid	11	77	12
Riigikogu alalised komisjonid	9	77	14

4. Vajadus olla informeeritud riigi institutsioonide tööst.

Kuivõrd vajalikuks Te peate olla paremini informeeritud alljärgnevate Eesti riigi institutsioonide tööst?

SKAALA: väga vajalikuks, üldiselt vajalikuks, mitte eriti vajalikuks, üldse mitte vajalikuks.

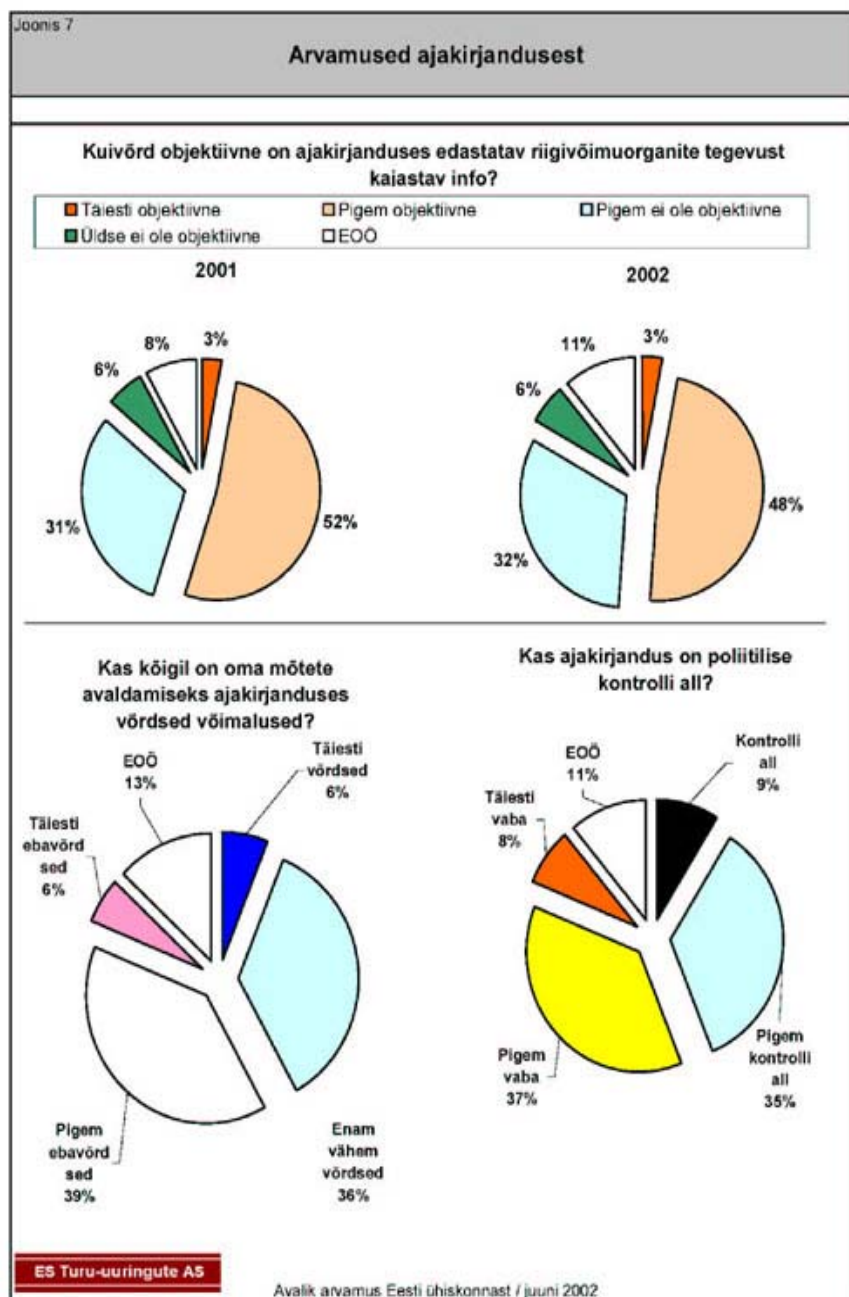
Vajadus riigi institutsioonide tööst informeeritud olla on elanikkonna seas märksa suurem kui tegelik informeeritus. Kõige enam peetakse vajalikuks informeeritust kohaliku omavalitsuse

tööst ning riigi poliitiliste juhtorganite (sh. ka selle tippesindajate peaministri ja Riigikogu esimehe) tegevusest.

Üle poole küsitletutest sooviks paremini kursis olla ka riigikontrolli, kohtute, õiguskantsleri ja riigiprokuratuuri tegevusest. Informeeritust Riigikogu fraktsioonide ja alaliste komisjonide tegevusest peetakse võrselt nii vajalikuks kui ka mittevajalikuks.

	VAJALIKUKS (%)	MITTE- VAJALIKUKS (%)	Ei oska öelda (%)
Linna või vallavalitsus	81	16	3
President	72	26	2
Valitsus	77	21	2
Riigikogu	73	24	3
Peaminister	72	24	4
Riigikogu esimees	62	35	3
Riigikontroll	59	34	7
Kohus	57	37	6
Õiguskantsler	53	39	8
Riigiprokuratuur	53	39	8
Riigikogu fraktsioonid	47	47	6
Riigikogu alalised komisjonid	46	48	6

5. Avalik arvamus Eesti ajakirjandusest.

Kuivõrd objektiivne ja erapooletu on Teie arvates ajakirjanduses – ajalehtedes, ajakirjades, raadios ning televisioonis edastatav riigivõimuorganite tegevust kajastav informatsioon? SKAALA: täiesti objektiivne, pigem objektiivne, pigem ei ole objektiivne, üldse ei ole objektiivne.

– Ajakirjanduses edastatavat informatsiooni riigivõimuorganite tegevusest peab objektiivseks 51 protsenti küsitletutest, ebaobjektiivseks 38%.

Võrreldes aastataguse küsitlusega on nelja protsendi võrra vähenenud ajakirjandust objektiivseks pidavate vastajate osakaal.

Kas Teie arvates on ajakirjanduses kõigil inimestel ja poliitilistel jõududel oma mõtteavaldustega väljatulemiseks ja artiklite avaldamiseks võrdsed või ebavõrdsed võimalused?

SKAALA: täiesti võrdsed, enam-vähem võrdsed, pigem ebavõrdsed, täiesti ebavõrdsed

Võimalusi pressis ülesastumiseks hindab võrdseks või enam-vähem võrdseks 42% küsitletutest, pigem või täiesti ebavõrdseks peab neid võimalusi 45%.

Venekeelsed vastajad peavad inimeste võimalusi oma mõtetega ajakirjanduses üles astuda mõnevõrra väiksemateks kui eestlased.

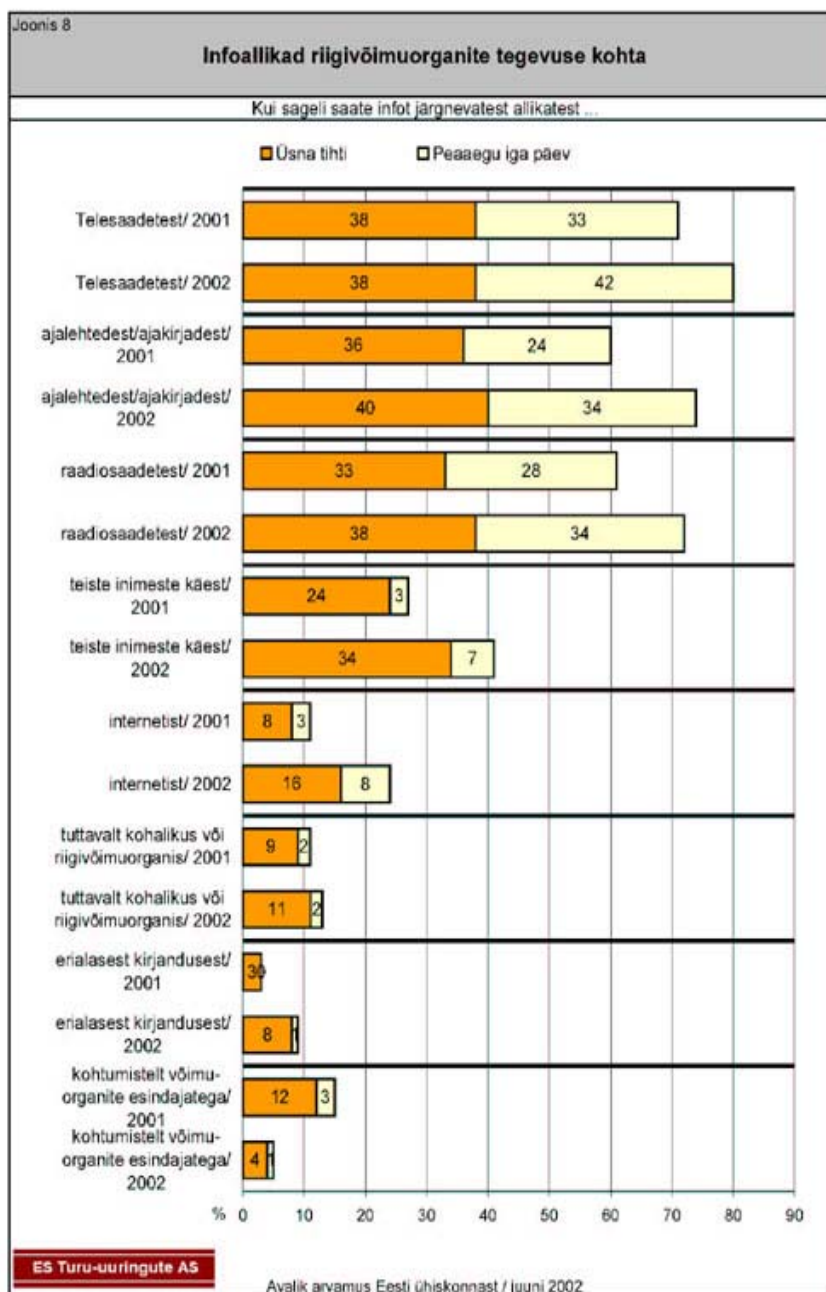
Kas Teie arvates on ajakirjanduse poolt rahvale edastatav informatsioon poliitilise kontrolli alla või vaba?

SKAALA: kontrolli all, pigem kontrolli all, pigem vaba, täiesti vaba

Ka selles küsimuses jaguneva seisukohad pooleks. 44 protsenti leiab, et informatsioon on poliitilise kontrolli all, 45 protsenti aga, et see informatsioon on vaba. Venekeelsed vastajad kahtlustavad info poliitilist mõjutamist rohkem kui eestlased (vastavalt 52 ja 40 protsenti peab infot poliitiliselt manipuleerituks)

Kui kõrvale jätta vastaja keel, ei ole ajakirjandusele antud hinnangud oluliselt seostatavad ühegi sotsiaal-demograafilise taustparameetriga. Ilmselt sõltuvad need eelkõige meediatarbimisharjumustest ja üldisest usaldusest ühiskonna institutsioonide vastu.

6. Infoallikad riigivõimuorganite tegevuse kohta.

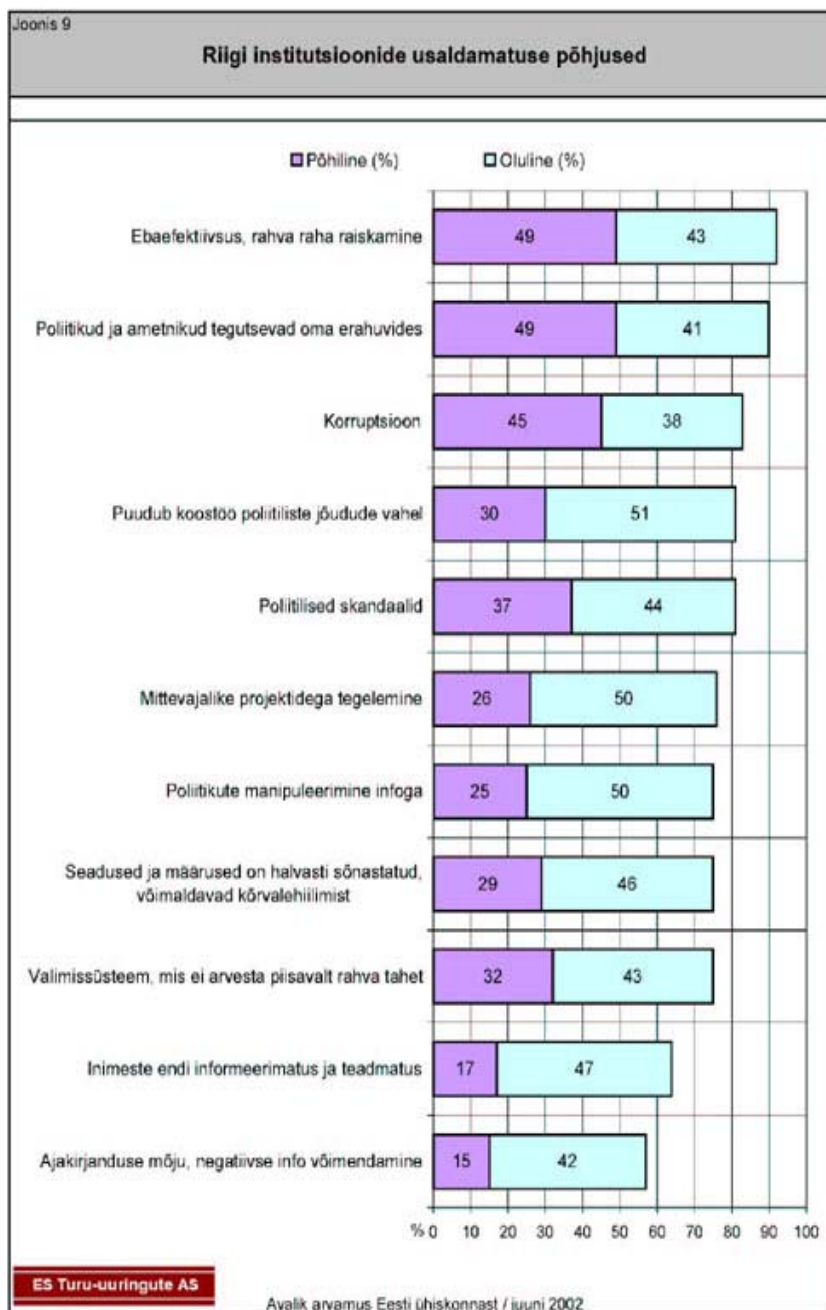
Kui sageli Te saate infot riigivõimuorganite tegevuse kohta järgnevatest allikatest?
 SKAALA: peaaegu iga päev, üsna tihti, üsna harva, mitte kunagi.

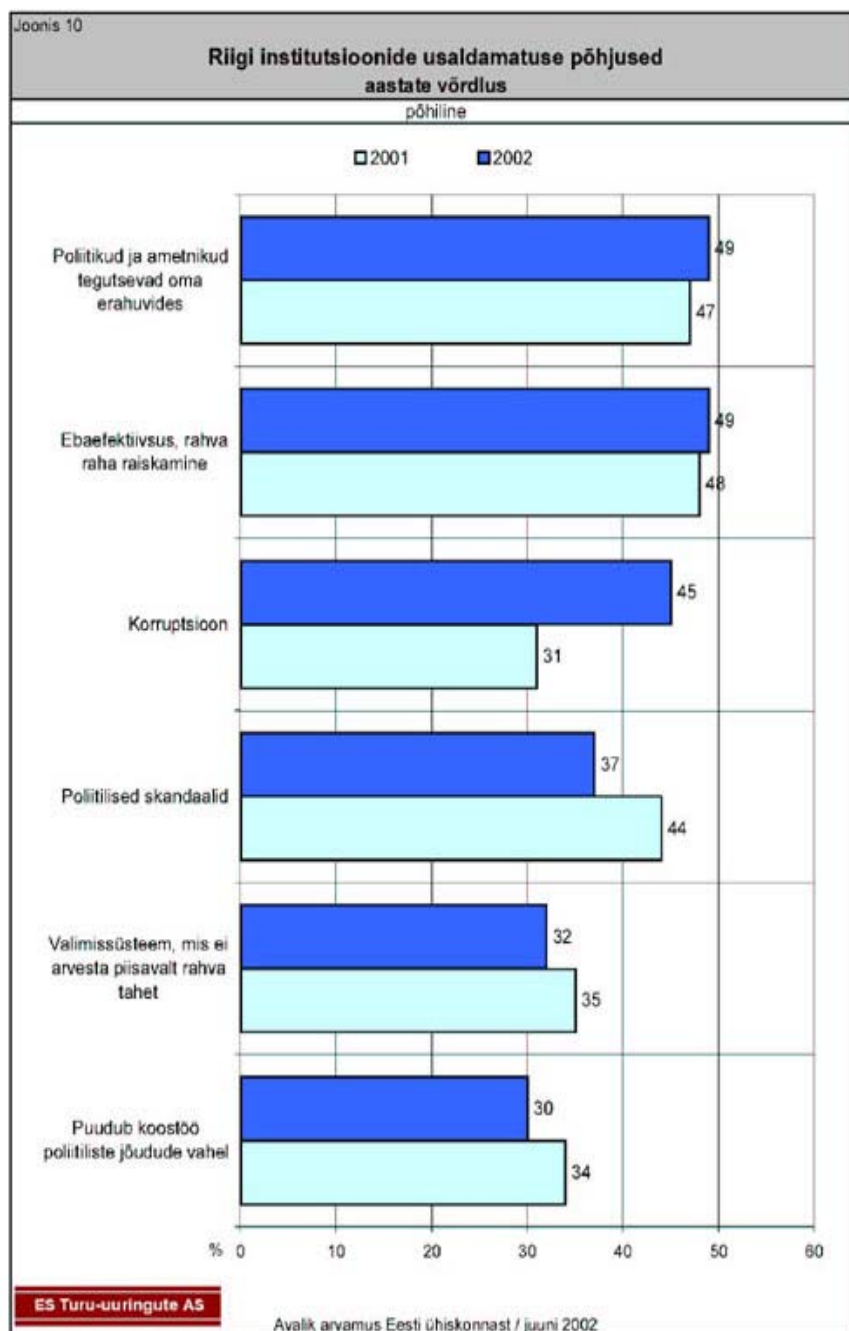
Inimesed jälgivad riigivõimuorganite tegevust peamiselt tele- ja raadiosaadete ja trükiajakirjanduses ilmuvate materjalide põhjal. Internetist saavad iga päev või üsna tihti infot

– enam kui pooled alla 20 aastastest ja kolmandik 20 – 29 aastastest, kuid vaid 5% üle 60 aastastest. Küllalt oluline on vastajate jaoks ka teiste inimeste käest saadav info. Otsesed kontaktid poliitikutega või võimuorganite esindajatega nagu ka erialase kirjanduse uurimine jäävad enamiku vastanute poolt poliitikaga kursisolekuks kasutamata.

	Peaaegu iga päev (%)	Üsna tihti (%)	Üsna harva (%)	Mitte kunagi (%)
Telesaadetest	42	38	18	2
ajalehtedest/ajakirjadest	34	40	22	3
raadiosaadetest	34	38	22	5
internetist	8	16	18	53
teiste inimeste käest	7	34	43	14
tuttavalt kohalikus või riigivõimuorganis	2	11	20	63
erialasest kirjandusest	1	8	22	64
kohtumistelt võimuorganite esindajatega	1	4	18	73
erakonnast, poliitikutelt	0	3	14	77
töökoha, kaastöötajate kaudu	4	22	25	44
ametiühingu kaudu	1	3	8	81

7. Riigi institutsioonide usaldamatuse põhjused.

Kui oluliseks peate alljärgnevaid põhjusi usaldamatuse tekkimisel riigi institutsioonide tegevuse vastu?

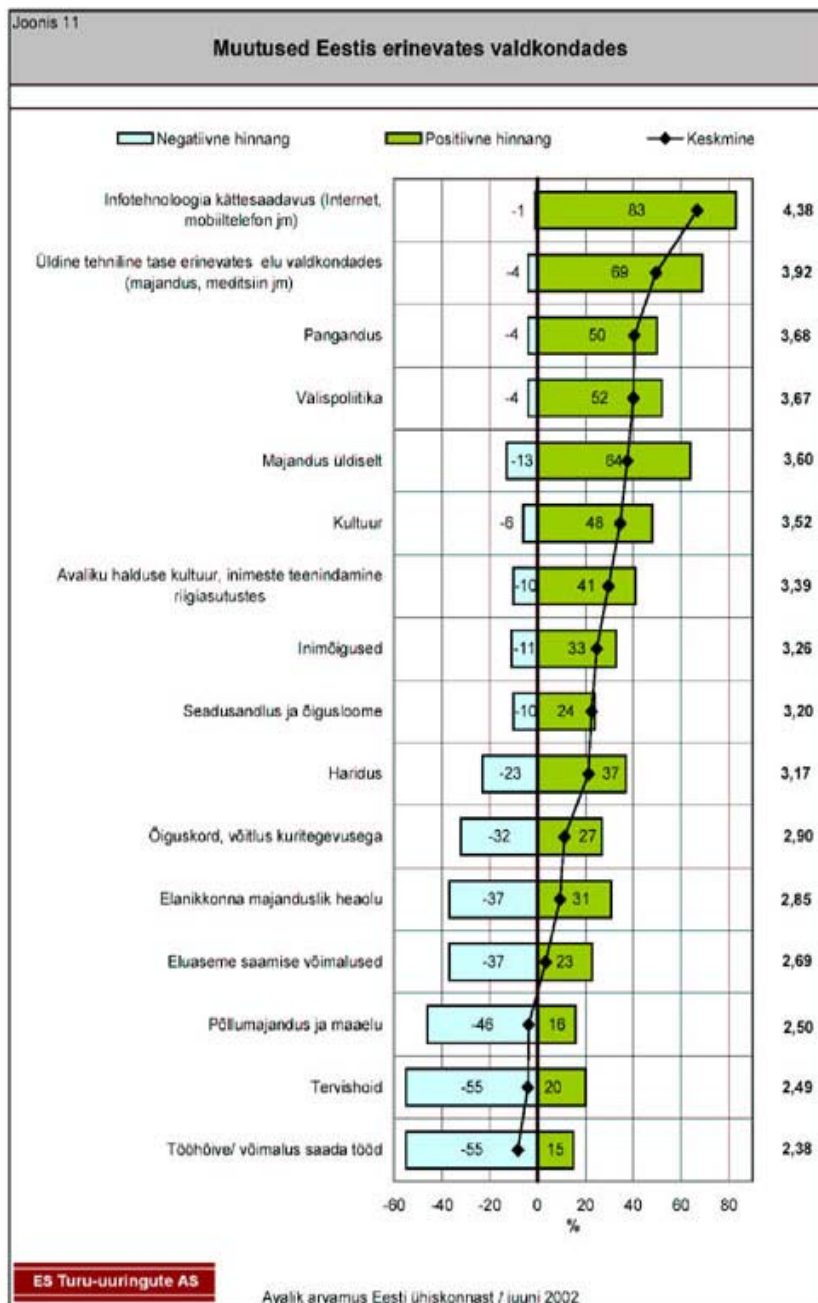
SKAALA: põhiline, mis tekitab usaldamatust, oluline põhjus, ei ole usaldamatuse põhjuseks.

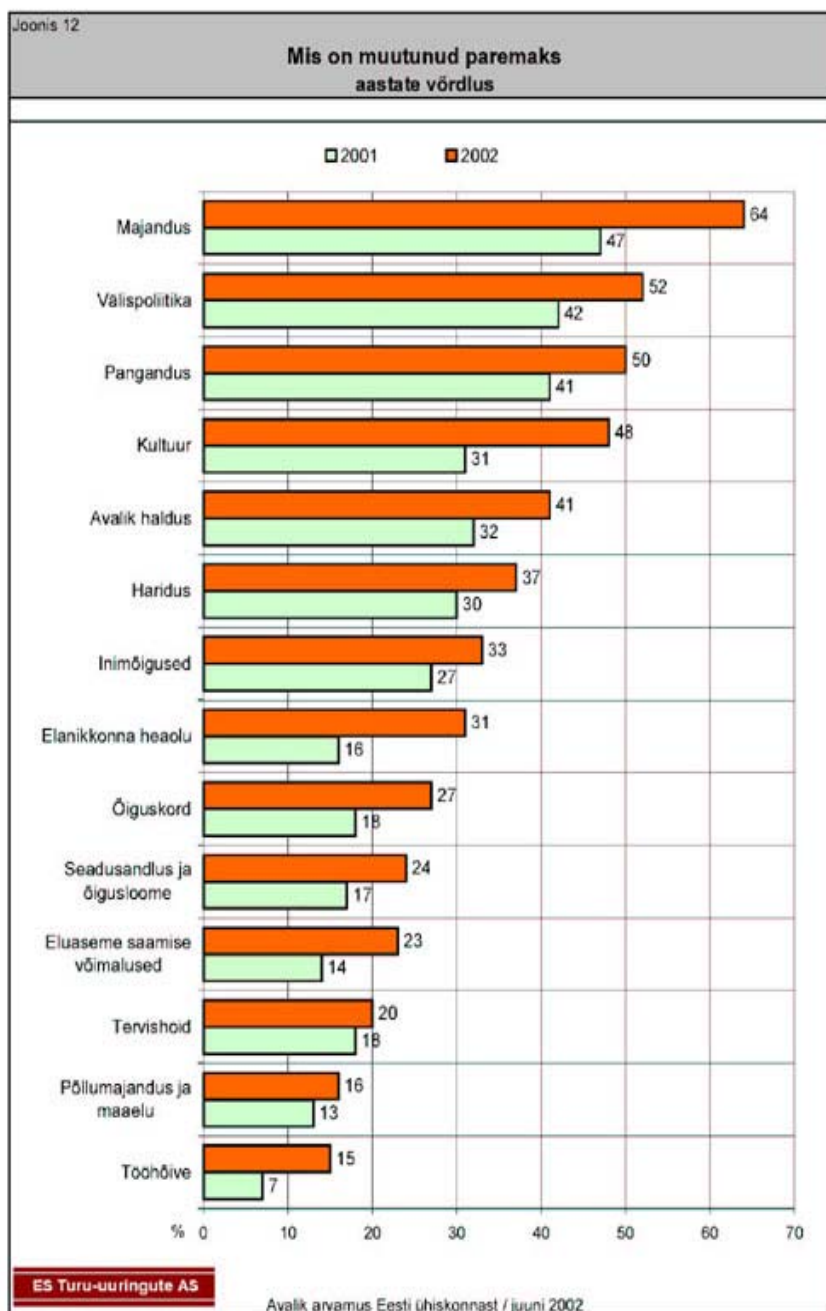
Peamisi usaldamatuse põhjusi nähakse erakondade ja poliitikute tegevuses. Ehkki ajakirjandusse suhtumine oli eelmistes küsimustes küllaltki kriitiline, ei peeta ajakirjanduses negatiivse info avaldamist eriti oluliseks usaldamatuse põhjuseks. Vähemtähtsaks loetakse ka

inimeste endi informeerimatust ja teadmatust. Võrreldes eelmise aastaga peetakse vähemtähtsaks poliitilisi skandaale, kuid enamoluliseks korruptsiooni.

	PÕHILINE (%)	OLULINE (%)	POLE PÕHJUS (%)
Ebaefektiivsus, rahva raha raiskamine	49	43	3
Poliitikud ja ametnikud tegutsevad oma erahuvides	49	41	3
Korruptsioon	45	38	6
Poliitilised skandaalid	37	44	11
Valimissüsteem, mis ei arvesta piisavalt rahva tahet	32	43	13
Puudub koostöö poliitiliste jõudude vahel	30	51	11
Seadused ja määrused on halvasti sõnastatud, võimaldavad kõrvalehiilimist	29	46	14
Mittevajalike projektidega tegelemine	26	50	11
Poliitikute manipuleerimine infoga	25	50	12
Inimeste endi informeerimatus ja teadmatust	17	47	26
Ajakirjanduse mõju, negatiivse info võimendamine	15	42	31

8. Muutused Eestis erinevates valdkondades.

Kuidas Te arvate, mis suunas on viimase aasta jooksul olukord Eestis järgnevates valdkondades muutunud?

SKAALA: väga palju paremaks, mõnevõrra paremaks, olukord ei ole muutunud, mõnevõrra halvemaks, väga palju halvemaks.

	KESKMINE	PAREMAKS (%)	POLE MUUTUNUD (%)	HALVEMAKS (%)
Infotehnoloogia kättesaadavus	4,38	83	6	1
Üldine tehniline tase erinevates elu valdkondades	3,92	69	15	4
Pangandus	3,68	50	29	4
Välispoliitika	3,67	52	27	4
Majandus üldiselt	3,60	64	19	13
Kultuur	3,52	48	36	6
Avaliku halduse kultuur, inimeste teenindamine	3,39	41	35	10
Inimõigused	3,26	33	42	11
Seadusandlus ja õigusloome	3,20	24	39	10
Haridus	3,17	37	31	23
Õiguskord, võitlus kuritegevusega	2,90	27	35	32
Elanikkonna heaolu	2,85	31	27	37
Eluaseme saamise võimalused	2,69	23	29	37
Põllumajandus ja maaelu	2,50	16	31	46
Tervishoid	2,49	20	22	55
Tööhõive	2,38	15	26	55

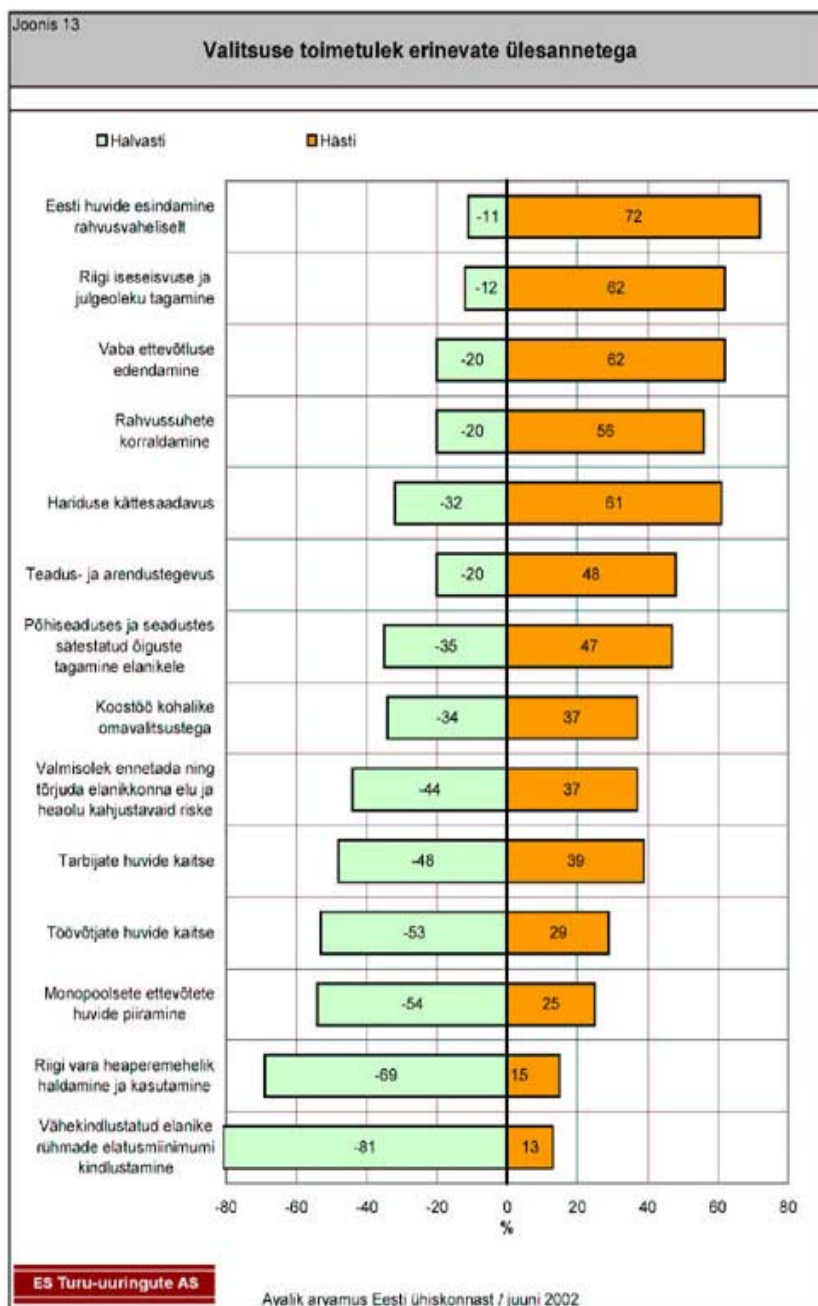
Kõige suuremat edasiminekut tajuvad inimesed infotehnoloogias ja tehnilises arengus erinevates eluvaldkondades. Paremus poole on läinud ka pangandussfäär, välispoliitika ning majanduse üldine areng.

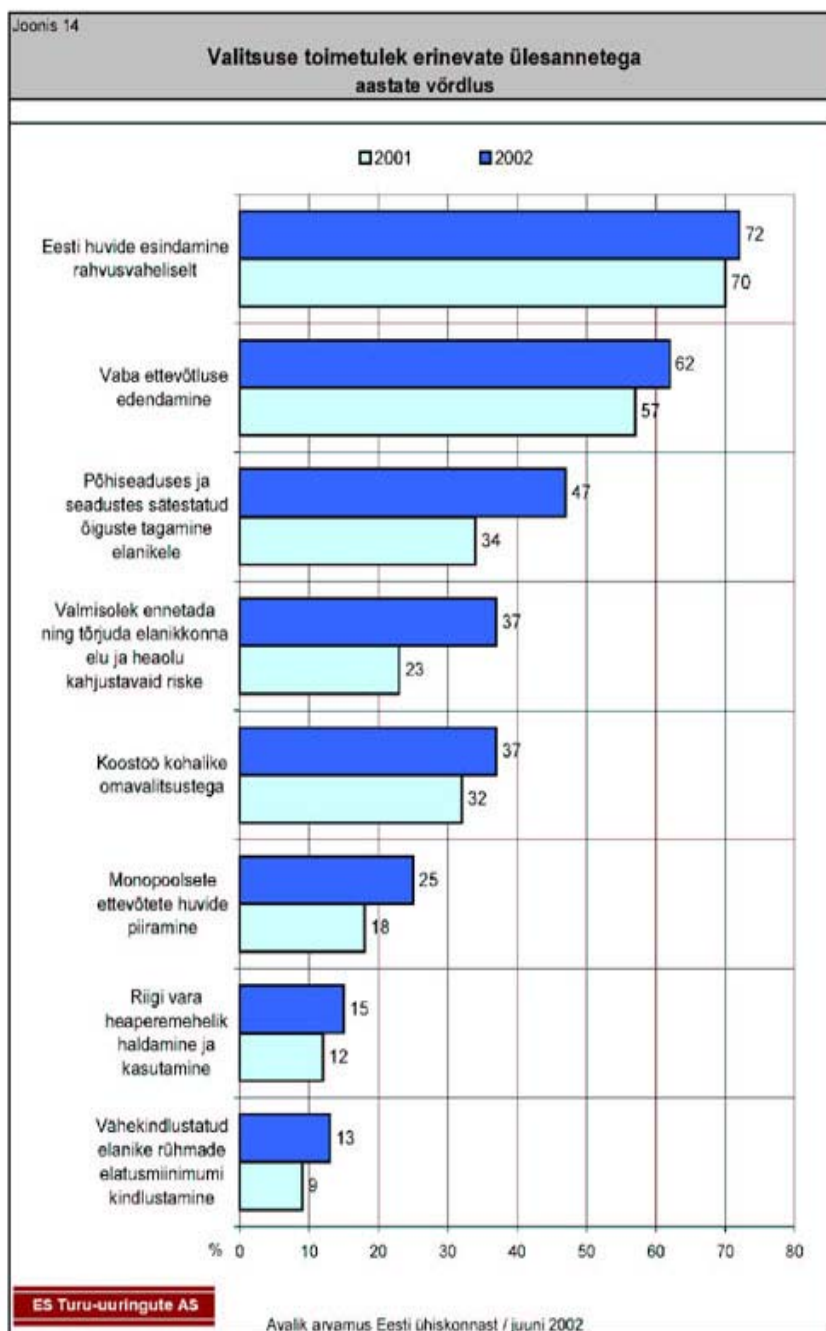
Peamised valupunktid, kus arengut peetakse nuripidiseks, on põllumajandus ja maaelu, tervishoid ning tööhõive. Negatiivsed hinnangud on ülekaalus ka elanikkonna majandusliku heaolu ja elamispinna saamise võimaluste hindamisel.

Vähe osatakse hinnata arengut sellistes valdkondades nagu inimõigused ja seadusandlus, aga ka kultuurile ning avalikule haldusele.

Võrreldes 2001. aastaga tunnustatakse suuremat edasiminekut kõikides eluvaldkondades.

9. Valitsuste toimetulek erinevate ülesannetega.

Eesti taasiseseisvumisest on möödunud 10 aastat. Kui hästi Teie arvates on valitsused saanud hakkama järgmiste ülesannetega?

SKAALA: väga hästi, pigem hästi, pigem halvasti, väga halvasti.

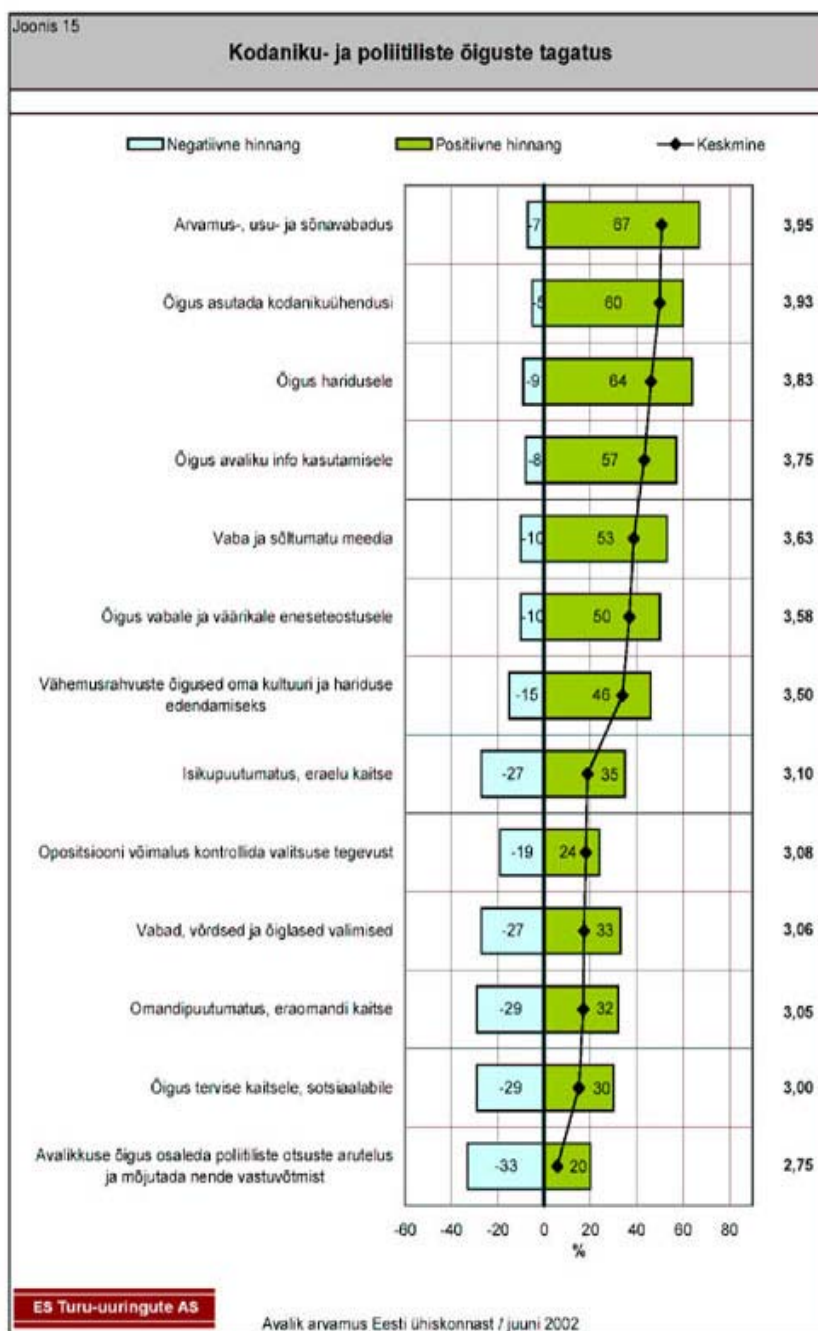
	HÄSTI	HALVASTI
Eesti huvide esindamine rahvusvaheliselt	72	11
Riigi iseseisvuse ja julgeoleku tagamine	62	12
Vaba ettevõtluse edendamine	62	20
Hariduse kättesaadavus	61	32
Rahvussuhete korraldamine	56	20
Teadus- ja arendustegevus	48	20
Põhiseaduses ja seadustes sätestatud õiguste tagamine elanikele	47	35
Tarbijate huvide kaitse	39	48
Koostöö kohalike omavalitsustega	37	34
Valmisolek ennetada ning tõrjuda elanikkonna elu ja heaolu kahjustavaid riske	37	44
Töövõtjate huvide kaitse	29	53
Monopoolsete ettevõtete huvide piiramine	25	54
Riigi vara heaperemehelik haldamine ja kasutamine	15	69
Vähekindlustatud elanike rühmade elatusmiinimumi kindlustamine	13	81

Eesti valitsused on rahva arvates täitnud hästi eelkõige välispoliitilist, riigikaitse- ja turumajanduslikku keskkonda kujundavat rolli. Positiivsed hinnangud domineerivad ka rahvussuhete korraldamise, hariduse ning teadus- ja arendustegevuse suhtes (ehkki rahvussuhete küsimuses on kolmandik mitte-eestlastest ka negatiivsel seisukohal).

Kriitiliselt suhtutakse vähekindlustatud elanikkonna, töövõtjate ja ka tarbijate huvide kaitsesse, monopolide piiramisse ja riigi vara heaperemehelikku haldamisse.

Võrreldes 2001. aastal läbi viidud küsitlusega hinnatakse valitsuse toimetulekut erinevate valdkondade juhtimisega kõrgemalt.

10. Kodaniku- ja poliitiliste õiguste tagatus.

Hinnake palun viiepallisel skaalal, mis määral on järgnevad kodaniku- ja poliitilised õigused praegu meie riigis tagatud.

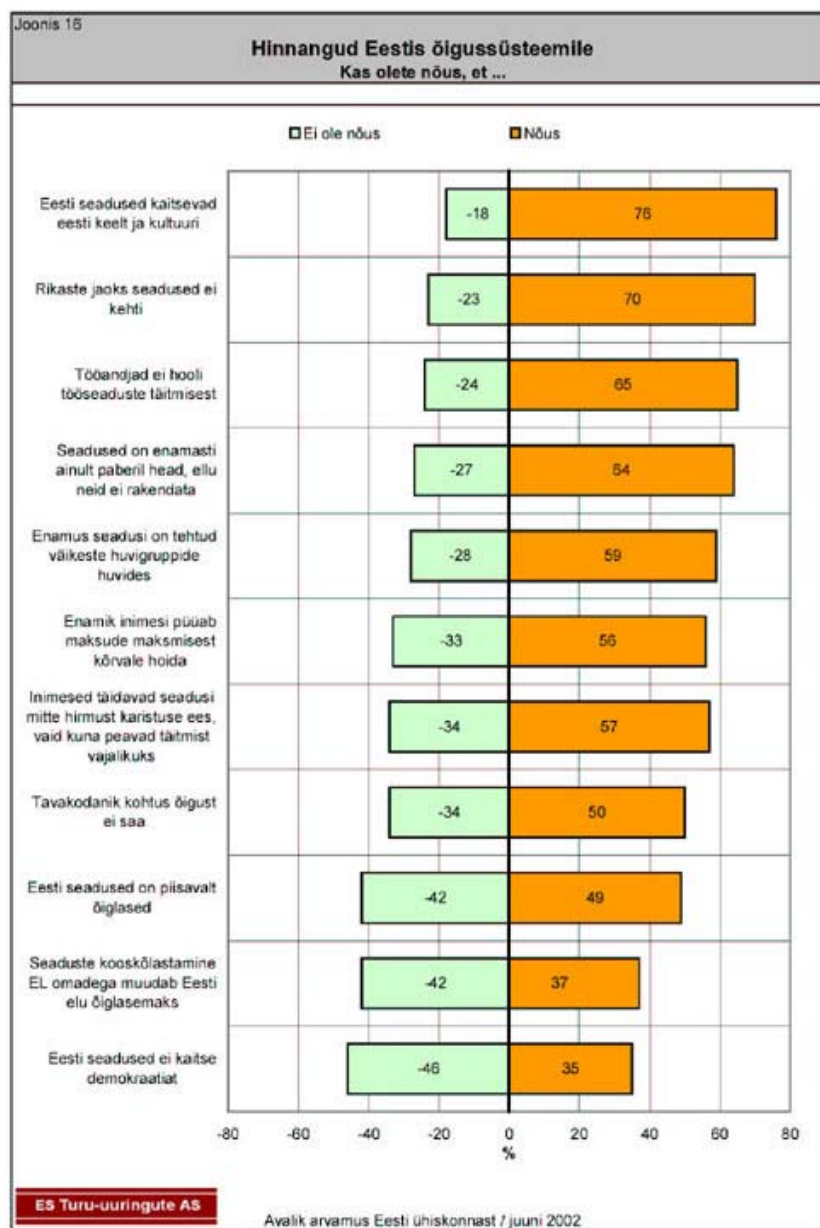
– *VIIEPALLISEL SKAALAL olid tähistatud vaid otspunktid, kus 1 tähendas “ei ole üldse tagatud” ja 5 – “on täiesti tagatud”.*

	KESKMINE	4 + 5 /TAGATUD/ (%)	1 + 2 /POLE TAGATUD/ (%)
Arvamus- usu- ja sõnavabadus	3,95	67	7
Õigus asutada kodanikuühendusi	3,93	60	5
Õigus haridusele	3,83	64	9
Õigus avaliku info kasutamisele	3,75	57	8
Vaba ja sõltumatu meedia	3,63	53	10
Õigus vabale ja väärikale eneseteostusele	3,58	50	10
Vähemusrahvuste õigused oma kultuuri ja hariduse edendamiseks	3,50	46	15
Isikupuutumatus, eraelu kaitse	3,10	35	27
Opositsiooni võimalus kontrollida valitsuse tegevust	3,08	24	19
Vabad, võrdsed ja õiglased valimised	3,06	33	27
Omandipuutumatus, eraomandi kaitse	3,05	32	29
Õigus tervise kaitsele, sotsiaalabile	3,00	30	29
Avalikkuse õigus osaleda poliitiliste otsuste arutelus ja mõjutada nende vastuvõtmist	2,75	20	33

Põhiliste inimõiguste olemasolu näeb enamik vastanutest Eestis tagatuna. Isiku- ja omandipuutumatus keskpärased hinnangud on arvatavasti tingitud rohkem kõrgest kuritegevuse tasemest, kui kartusest, et riik neid õigusi mingil moel ahistab.

Kõhklevamalt hinnatakse kodanikuõigusi. Valimiste vabadust ja õiglust toonitab vaid kuus protsenti enam vastanuid kui on selles kahtlejad. Skaala negatiivne pool jääb aga domineerima avalikkuse poliitikas kaasa rääkimise võimaluste hindamisel.

11. Hinnangud Eesti õigussüsteemile.

Kuivõrd Te nõustute alljärgnevate väidetega?

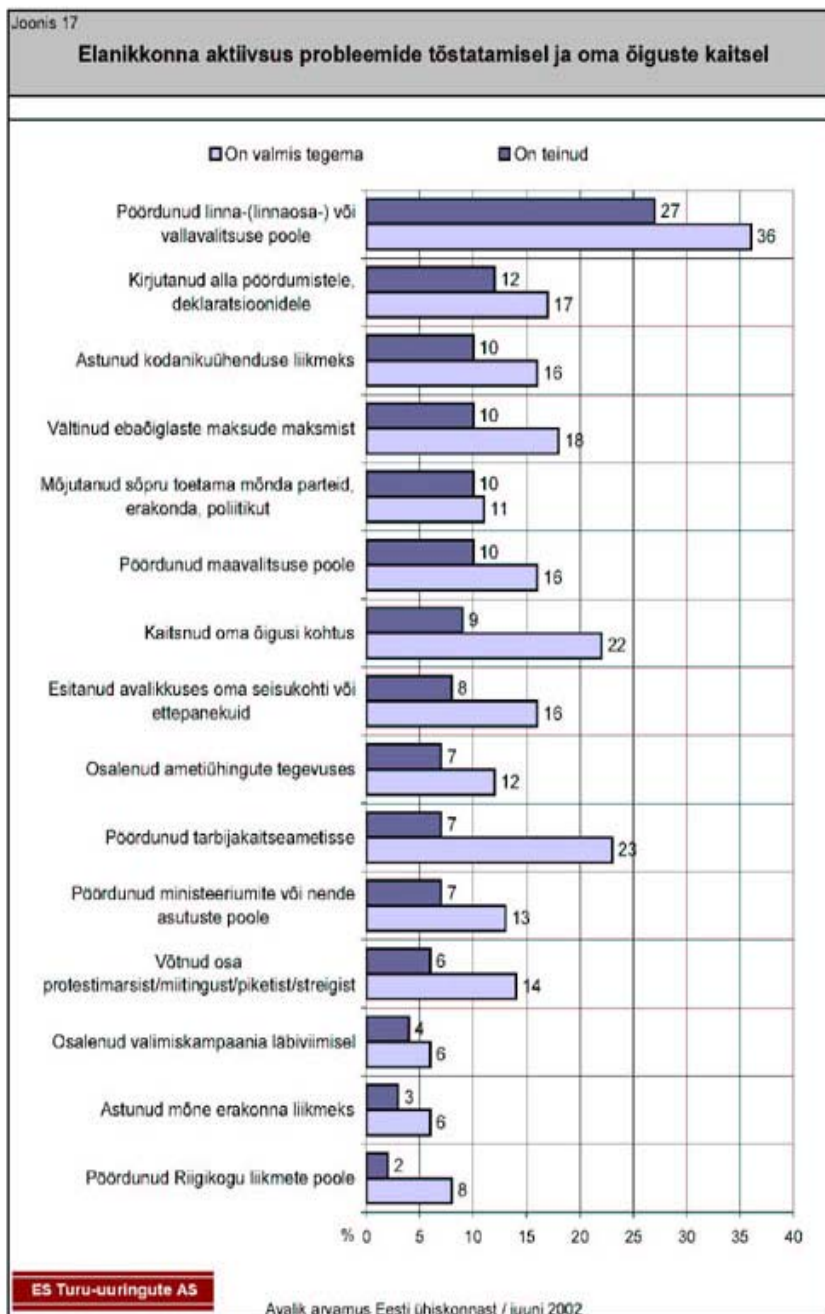
SKAALA: täiesti nõus, pigem nõus, pigem ei ole nõus, üldse ei ole nõus.

Elanikkonna suhtumine eesti õigussüsteemi õiglusesse on küllaltki skeptiline. Ollakse küll nõus sellega, et Eesti seadused kaitsevad eesti keelt ja kultuuri, kuid seaduste rakendatavusse ei usuta ning nähakse ka teatud sotsiaalseid gruppe (rikkad, väikesed huvigrupid) seadusest kõrgemal seisvat või seadusandlust oma huvides kujundavat ja ära kasutavat.

—

	NÕUS (%)	EI OLE NÕUS (%)
Eesti seadused kaitsevad eesti keelt ja kultuuri	76	18
Rikaste jaoks seadused ei kehti	70	23
Tööandjad ei hooli tööseaduste täitmisest	65	24
Seadused on enamasti ainult paberil head, ellu neid ei rakendata	64	27
Enamus seadusi on tehtud väikeste huvigruppide huvides	59	28
Inimesed täidavad seadusi mitte hirmust karistuse ees, vaid kuna peavad täitmist vajalikuks	57	34
Enamik inimesi püüab maksude maksmisest kõrvale hoida	56	33
Tavakodanik kohtus õigust ei saa	50	34
Eesti seadused on piisavalt õiglased	49	42
Seaduste kooskõlastamine EL omadega muudab Eesti elu õiglasemaks	37	42
Eesti seadused ei kaitse demokraatiat	35	46

12. Elanikkonna aktiivsus probleemide tõstatamisel ja oma õiguste kaitsel.

Vastajale esitati loetelu erinevatest probleemide tõstatamise ja oma õiguste kaitsemise võimalustest ning paluti tal öelda, mida ta on teinud ja mida oleks valmis tulevikus tegema.

	ON TEINUD (%)	ON VALMIS TEGEMA (%)
Pöördunud linna-(linnaosa-) või vallavalitsuse poole	27	36
Pöördunud Riigikogu liikmete poole	2	8
Pöördunud ministeeriumite või nende asutuste poole	7	13
Pöördunud maavalitsuse poole	10	16
Kirjutanud alla pöördumistele, deklaratsioonidele	12	17
Võtnud osa protestimarsist/miitingust/piketist/streigist	6	14
Esitanud avalikkuses oma seisukohti või ettepanekuid	8	16
Mõjutanud sõpru toetama mõnda parteid, erakonda, poliitikut	10	11
Osalenud valimiskampaania läbiviimisel	4	6
Astunud mõne erakonna liikmeks	3	6
Kaitsnud oma õigusi kohtus	9	22
Vältinud ebaõiglaste maksude maksmist	10	18
Astunud kodanikuühenduse liikmeks	10	16
Pöördunud tarbijakaitseametisse	7	23
Osalenud ametiühingute tegevusse	7	12

Kõige enam on pöördutud oma linna- (linnaosa-) või vallavalitsuse poole, seda ollakse ka kõige enam valmis tulevikus ette võtma.

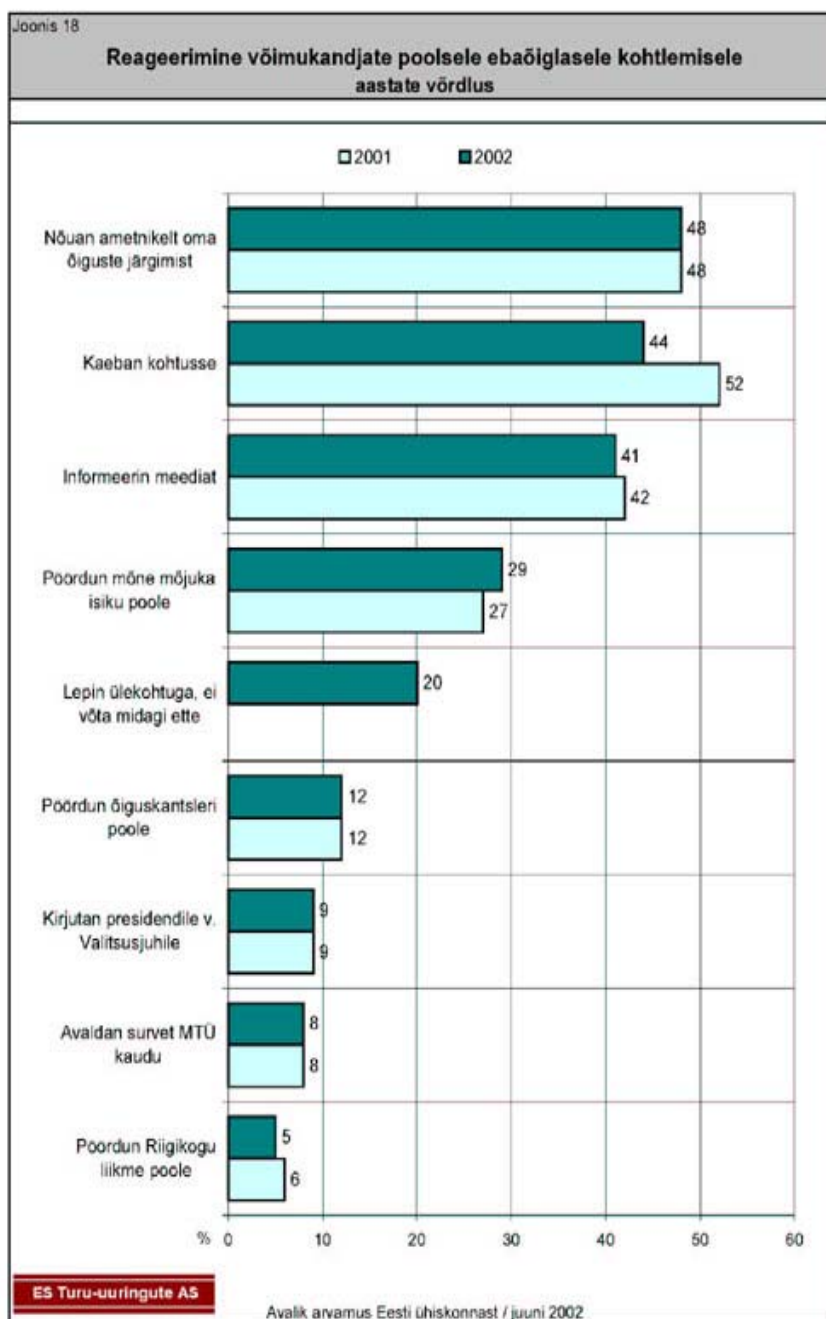
Üle viiendiku küsitletutest on valmis pöörduma oma õiguste kaitsmiseks kohtu või tarbijakaitseameti poole, seni on seda tulnud teha vähem kui kümnendikul.

Neilt vastanutelt, kes on pöördunud oma probleemide või ettepanekutega linna- või vallavalitsuse, maavalitsuse, ministeeriumide või Riigikogu liikmete poole, küsiti, kas nad kasutavad selleks isiklikku kokkusaamist, helistavad, kirjutavad tavalise või elektronkirja.

Kõige enam taotletakse isiklikku kokkusaamist (54% küsitletutest). Pöördumisvormide sageduselt järgnevad telefonikõne (26%) ja kiri (21%). 9 protsenti küsitletutest kasutab riigiorganite ja ametiasutuste poole pöördumiseks e-maili.

Alla 20 aastaste hulgas on pöördumiseks elektronposti kasutajaid 29 protsenti, mis on selles vanusegrupis rohkem, kui tavakirja kirjutajaid (18%).

13. Reageerimine võimukandjate poolsele ebaõiglasele kohtlemisele.

Juhul kui ilmneks, et riigi või kohaliku omavalitsuse võimukandjad on Teid ebaõiglaselt kohelnud, mida Te ette võtaksite? Etteantud loetelust paluti valida kolm kõige tõenäolisemat käitumisviisi.

Kõige enamlevinumateks viisideks oma õiguste eest seista on pöördumine riigi- või kohaliku omavalitsuse ametniku poole ja selle käest oma õiguste kättenõudmine (48%), kohtusse pöördumine (44%) või siis abipalumine ajakirjanduselt (41%).

29 protsenti vastanutest pöörduks abi saamiseks mõne teise mõjuka isiku poole, viiendik aga ei võtaks oma õiguste kaitseks midagi ette, vaid lepiks ülekohtuga kui paratamatusega. Viimane käitumisviis on iseloomulikum üle 60 aastastele vastanutele (27%), töölistele (28%) ja pensionäridele (26%) ning väikese sissetulekuga leibkondade esindajatele (alla 2000 kroonise kuusissetulekuga leibkondadest 29%).

Ootuspärane on kõrgema haridusega ja jõukamate vastajate suurem valmisolek oma õigusi kaitsta.

Võrreldes eelmisel aastal läbi viidud uuringuga on erinevad viisid ebaõiglasele kohtlemisele reageerimiseks jäänud samaks, vaid kohtusse pöördumise olulisus on kaheksa protsendi võrra kahanenud (52 protsendilt 44 protsendile), säilitades siiski pingereas teise positsiooni.

14. Võimalused mõjutada riigi institutsioonide tegevust.

Mida Te arvate, mil määral on Teil isiklikult võimalik mõjutada alljärgnevate institutsioonide tegevust?

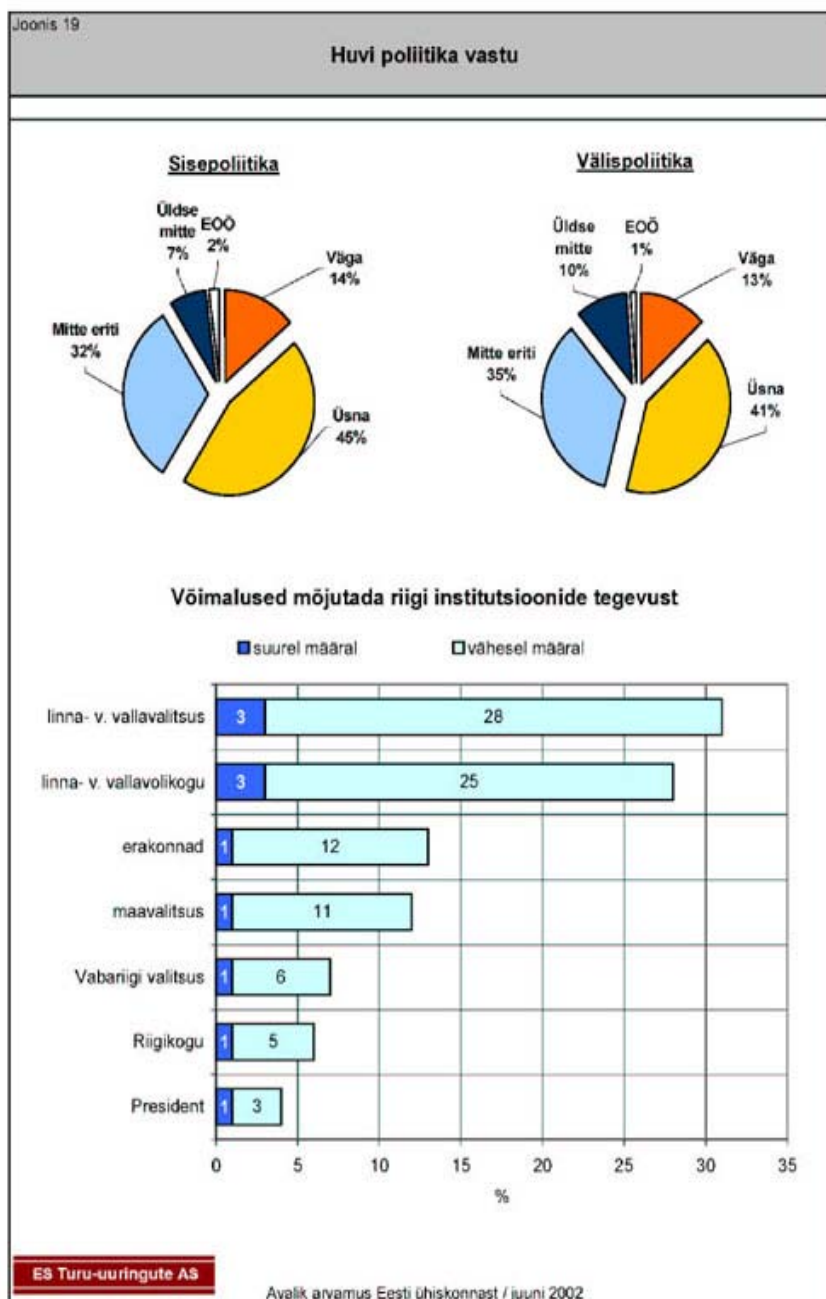
SKAALA: suurel määral, vähesel määral, üldse mitte.

Institutsioonid, mille tegevust oleks tavakodanikul võimalik suurel määral mõjutada, praktiliselt puuduvad. Kõige rohkem (3 protsenti) peetakse seda võimalikuks kohaliku omavalitsuse või selle volikogu puhul, ülejäänud institutsioone peab võimaikuks mõjutada vaid üks protsent küsitletutest.

Vähesel määral peab veidi enam kui kümnendik vastanutest lisaks eelnimetatutele võimalikuks mõjutada ka erakondade ja maavalitsuse tegevust. Valitsuse ja Riigikoguni ulatub kodanike mõju vaid 5-6 protsendi, presidendini 3 protsendi küsitletute arvates.

	SUUREL MÄÄRAL (%)	VÄHESEL MÄÄRAL (%)	ÜLDSE MITTE (%)
Poliitiliste erakondade	1	12	82
Linna- või vallavalitsuse	3	28	65
Linna- või vallavolikogu	3	25	68
Maavalitsuse	1	11	81
Vabariigi valitsuse, ministriumide	1	6	90
Riigikogu	1	5	90
Presidendi	1	3	92

15. Huvi poliitika vastu.

*Kuivõrd Te olete huvitatud sisepoliitikast/ välispoliitikast?
SKAALA: väga huvitatud, üsna huvitatud, mitte eriti huvitatud, üldse ei ole huvitatud.*

Vastanute huvi sise- ja välispoliitika vastu on sarnasel tasemel. Sisepoliitikast on väga või üsna huvitatuid 59%, välispoliitikast 54%. Mitte eriti või üldse mitte huvitatute osakaal on vastavalt 39% ja 45%.

Poliitikast on rohkem huvitatud mehed ja kõrgharidusega vastajad.

16. Osalemine valimistel.

Kas Te olete viimase 5 aasta jooksul hääletanud Riigikogu/ kohalike omavalitsuste volikogude valimistel?

SKAALA: jah, ei.

Riigikogu valimistel väidab end käinud olevat 52%, kohalike omavalitsuste volikogude valimistel 59% küsitletutest. Lahknevus tegeliku valimisaktiivsusega on seletatav vastanute loomupärase sooviga näidata oma käitumist sotsiaalselt soovitavana ning ka sellega, et küsitlus hõlmab paratamatult keskmisest pisut aktiivsemat elanikkonda (ilmselt on valimistel mitteosalejate seas rohkem küsitlusele vastamisest keeldujaid).

Kõige noorem vanusegrupp (alla 20 aastased) ei saanud eelmistel valimistel vanuse tõttu osaleda. 20 – 29 aastaste seas on Riigikogu valimistel osalenuid 40 protsenti ja kohalike omavalitsuste volikogude valimistel 38%. Need on vaadeldavate sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes kõige madalamad osalusnäitajad.

17. Valimiseelistused.

Missugune alljärgnevatest erakondadest esindab Teie huve kõige paremini? Valik tuli teha kaardile kantud 18 erakonna nime seast, millele ei olnud lisatud erakonna liidri nime.

Kõigist vastanutest jättis valiku tegemata või väitis, et nende huve ei esinda ükski erakond, 50 protsenti; valimisealiste kodanike hulgas oli selliseid vastajaid 46%.

Kõige suurema toetuse kogusid valimisealiste kodanike eelistustes Keskerakond (16 protsenti) ja Reformierakond (11%), üle valimiskünnise ulatus ka Isamaaliidu (6%), Mõõdukate (6%) ja Rahvaliidu (5%) toetajaskond. Ühendus Vabariigi Eest – ResPublica kogus 2 protsenti toetust.

18. Suhtumine eelmistel valimistel toetatud erakonda.

Kui sageli Te jälgite selle erakonna tegevust, mille poolt Te Riigikogu valimistel 1999.a. märtsis hääletasite?

SKAALA: jälgite pidevalt, vahel jälgite, üldse ei jälgigi.

Inimesed suhtuvad valimistel eelistatud erakonna tegevustesse küllaltki tähelepanelikult. Kui jätta kõrvale need vastajad, kes valimas ei käinud (19%), ei mäleta, mis erakonna poolt nad hääletasid (10%) või kes ei oska öelda (8%), jälgib ülejäänutest oma lemmikerakonna tegemisi pidevalt 24% ja vahetevahel 57%. Üldse ei tunne selle vastu huvi ja ei jälgigi 19%.

Kuivõrd vastab Teie ootustele selle erakonna tegevus, mille poolt Te Riigikogu valimistel 1999.a. märtsis hääletasite?

SKAALA: vastab täielikult, põhiliselt vastab, põhiliselt ei vasta, üldse ei vasta.

Neist, kes pidevalt või vahel jälgivad enda valitud erakonna tegevust, peab 65% seda ootustele täielikult või põhiliselt vastavaks.

Seda, et valitud erakonna tegevus põhiliselt või üldse ei vasta hääletaja huvidele, leiab 31 protsenti.

19. Oodatav valimisaktiivsus ja tõenäoline valimiseelistus.

Kas Te kavatsete osaleda KOV valimistel 2002.a. oktoobris ja Riigikogu valimistel 2003.a. märtsis?

Praegu, mil mõlemad valimised on inimeste jaoks veel kauge tulevik, on oodatav valimisaktiivsus suhteliselt sarnane. Kohalike omavalitsuste volikogude valimistel kavatseb kindlasti või tõenäoliselt hääletuskastide juurde minna kaks kolmandikku kõigist valimisealistest (see küsimus esitati ka mittekodanikele), Riigikogu valimistel kavatseb kindlasti või tõenäoliselt osaleda 68 protsenti valimisealistest kodanikest.

Kui vaadata ka KOV valimiste puhul vaid valimisealiste kodanike arvamusi, siis on kindlasti või tõenäoliselt valima minejate osakaal 73 protsenti. Kodakondsuseta vastajatest kavatseb KOV valimistel osaleda vaid 41 protsenti ja Venemaa kodanikest 30 protsenti. Võib arvata, et paljud mittekodanikud ei ole teadlikud oma valimisõigusest kohalikel valimistel.

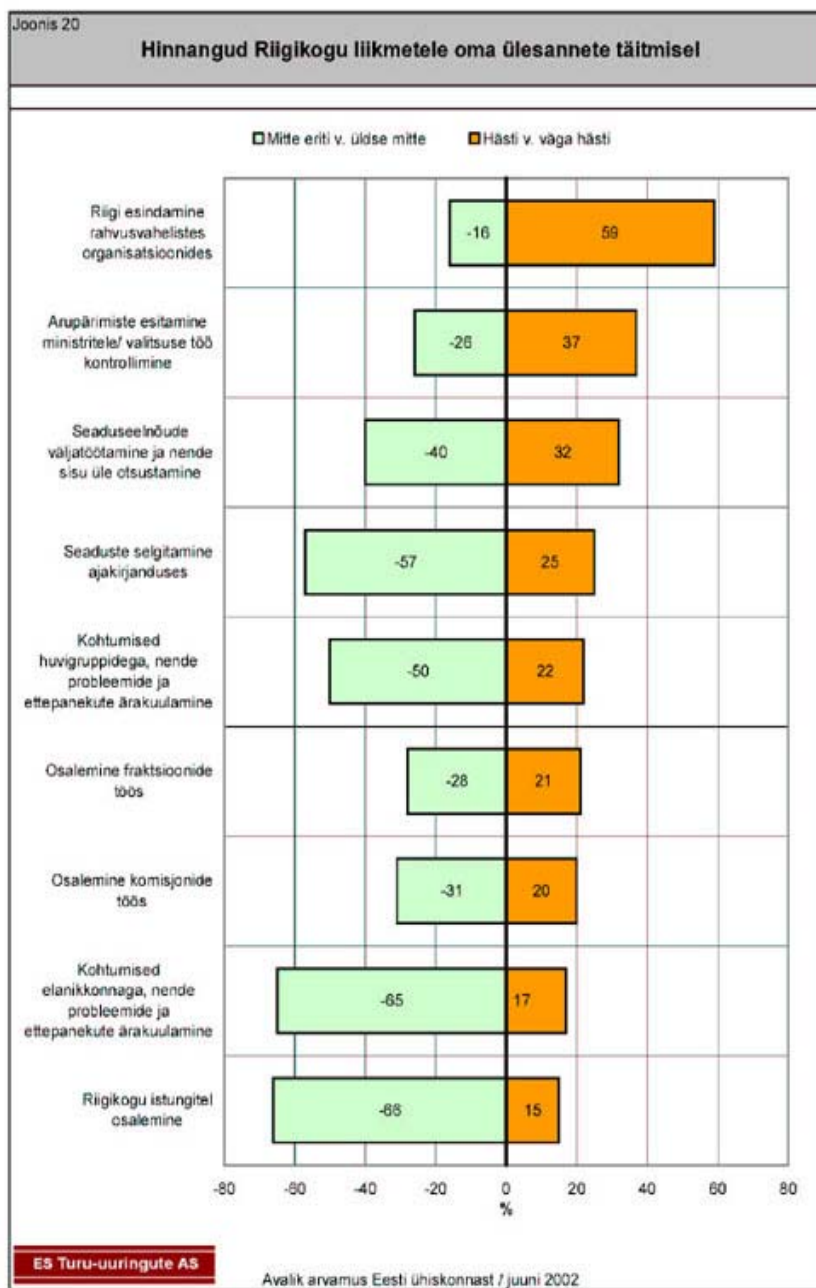
Kas kavatsete osaleda? (%)	KOV VALIMISED	RIIGIKOGU VALIMISED
Jah, kindlasti	37%	38%
Tõenäoliselt jah	30%	30%
Tõenäoliselt mitte	10%	13%
Kindlasti mitte	11%	7%
Ei oska öelda	12%	13%

Oodatav valimisaktiivsus on endiselt kõige madalam alla 30 aastaste vastanute seas, kellest ei kavatse valimistest kindlasti või tõenäoliselt osa võtta kuni 30 protsenti.

Kas Te hääletaksite järgmiste Riigikogu valimistel selle erakonna poolt, kelle poolt hääletasite 1999.a. või eelistaksite teist erakonda?

Oma võimaliku valimiseelistuse kohta järgmistel Riigikogu valimistel ei oska arvamust avaldada 68 protsenti valimisealistest kodanikest. Siiski väidab viiendik, et hääletaks sama erakonna poolt kui kolm aastat tagasi ning kümnendik on otsustanud oma eelistust muuta.

20. Hinnangud Riigikogu liikmetele oma ülesannete täitmisel.

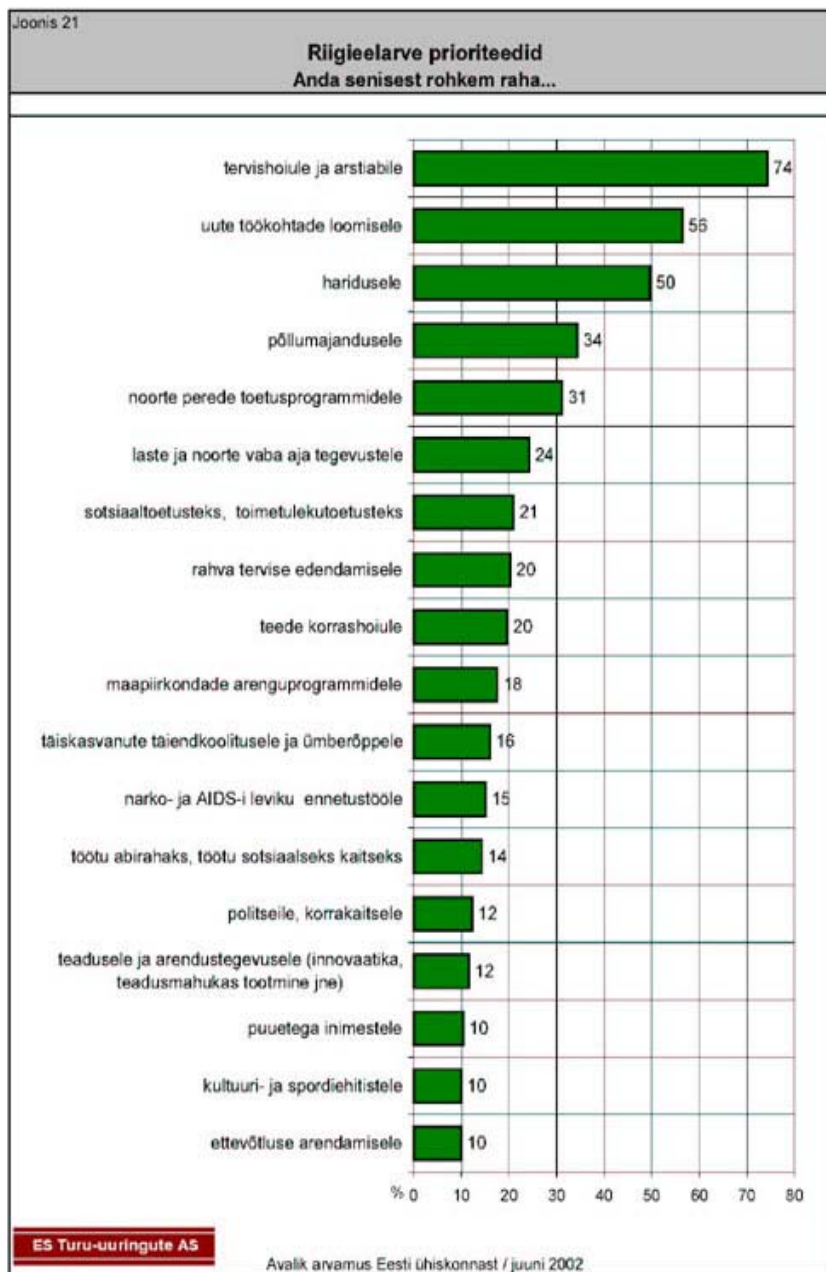
Mida Te arvate, kui hästi täidavad Riigikogu liikmed oma järgnevaid ülesandeid?
SKAALA: väga hästi, küllaltki hästi, mitte eriti hästi, üldse ei täida

	Hästi v. väga hästi (%)	Mitte eriti hästi (%)	Üldse ei täida (%)	Raske öelda (%)
Riigi esindamine rahvusvahelistes organisatsioonides	59	14	2	25
Arupärimiste esitamine ministritele/valitsuse töö kontrollimine	37	23	3	37
Seaduseelnõude väljatöötamine ja nende sisu üle otsustamine	32	35	5	28
Seaduste selgitamine ajakirjanduses	25	47	10	18
Kohtumised huvigruppidega, nende probleemide ja ettepanekute ärakuulamine	22	41	9	29
Osalemine fraktsioonide töös	21	25	3	50
Osalemine komisjonide töös	20	28	3	48
Kohtumised elanikkonnaga, nende probleemide ja ettepanekute ärakuulamine	17	52	13	18
Riigikogu istungitel osalemine	15	51	15	19

Kõige paremaks hinnatakse Riigikogu liikmete puhul nende välispoliitiliste funktsioonide täitmist, kergelt plusspoolele jääb ka järelvalve valitsuse tegevuse üle.

Kõige kriitilisemat hinnatakse istungitel osalemist ja elanikkonna murede ärakuulamist.

21. Hinnangud riigieelarve koostamisele ja selle prioriteetide määratlemine.

Kas Teie arvates on Eesti riigieelarve senine koostamine ja raha jagamine erinevatele valdkondadele olnud ...

SKAALA: täiesti arusaadav ja põhjendatud, põhiliselt arusaadav ja põhjendatud, põhiliselt ebaarusaadav ja põhjendamata, täiesti ebaarusaadav ja põhjendamata.

Neljandik vastanutest ei oska oma hinnangut riigieelarve koostamise arusaadavusele ja põhjendatusele anda. Sisulised arvamused riigieelarve koostamisest jagunevad järgmiselt: 31% arvab, et eelarve koostamine on põhiliselt arusaadav ja põhjendatud, 46% aga et see on arusaamatu ja põhjendamata.

Palun nimetage alljärgnevatest valdkondadest viis tegevussuunda/prioriteeti, millistele oleks Teie arvates riigieelarves senisest rohkem raha anda.

Kõige olulisemateks täiendavat rahastamist vajavateks valdkondadeks peavad vastajad **tervishoidu ja arstiabi** (74%), **uute töökohtade loomist** (56%) ja **haridust** (50%).

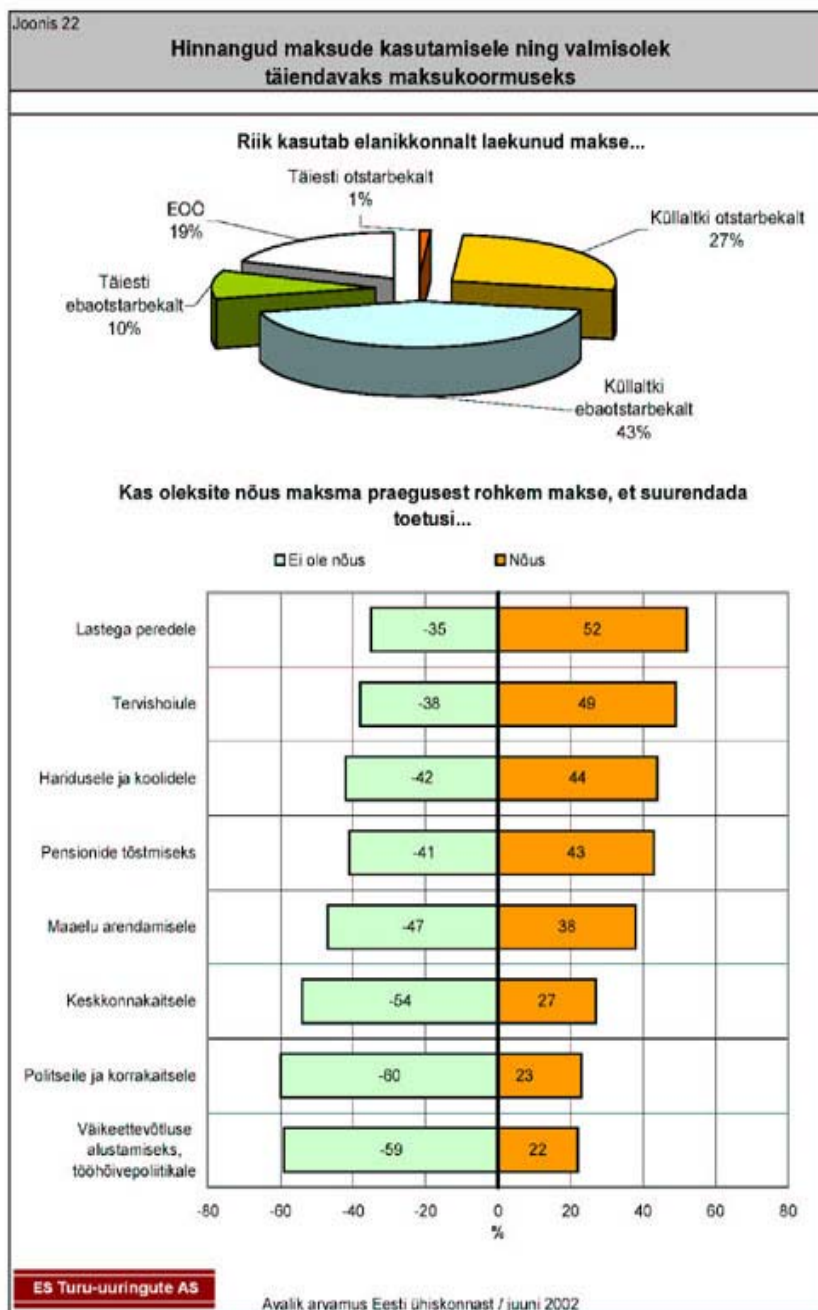
Kolmandik vastanutest peab toetamist vajavateks põllumajandust (34%) ning noori peresid (31%).

Üle viiendiku märgib laste ja noorte vaba aja tegevuste korraldamist (24%), sotsiaal- ja toimetulekutoetusi (21%), rahva tervise edendamist (20%) ja teede korrashoidu (20%).

Üle kümne protsendi vastanutest toetaks maapiirkondade arenguprogramme (18%), täiskasvanute koolitust ja ümberõpet (16%), narkomaania ja AIDS-i ennetustööd (15%), töötute sotsiaalkaitset (14%), politseid (12%), teadus- ja arendustegevust (12%), puuetega inimesi (10%), kultuuri- ja spordiehitisi (10%) ja ettevõtluse arengut (10%).

Kõige vähem toetamist vajavateks valdkondadeks peetakse teistega võrreldes kohtusüsteemi, kaitseväge, avalik-õiguslikku ringhäälingut, tarbijakaitset ja Euroopa Liidu programmide kaasfinantseerimist (kõiki eelnimetatud märgib oma vastustes vaid 2 protsenti küsitletutest). Piirivalvet ja tolli ning kinnipidamisasutusi ja vanglaid toetaks täiendavalt 3 protsenti, tippporti 5 protsenti.

22. Hinnangud maksude kasutamisele ning valmisolek täiendavaks maksukoormuseks.

Mis Te arvate, kuivõrd otstarbekalt kasutab riik elanikkonnalt laekunud makse, kas ...
SKAALA: täiesti otstarbekalt, küllaltki otstarbekalt, küllaltki ebaotstarbekalt, täiesti ebaotstarbekalt.

Üle poole küsitletutest peab maksumaksjalt kogutud raha kasutamist ebaotstarbekaks (10 protsenti täiesti ja 43 protsenti küllaltki ebaotstarbekaks).

Otstarbekalt kasutatakse makse vaid 28 protsendi küsitlute arvates.

Keskmisest veidi positiivsemalt hindavad maksude kogumist kõige nooremad (15 . 19 aastased) kõrgharidusega ja kõige suurema sissetulekuga vastajad, kuid ka nendes vastanute gruppides on rahuolematust maksude kasutamisega küllaltki suur.

Kas Teie oleksite nõus maksuma praegusest rohkem (näiteks 1 protsendi võrra suuremat) maksu, et riigipoolsed rahalised toetused järgnevatele valdkondadele suureneksid?

	NÕUS (%)	EI OLE NÕUS (%)	EI OSKA ÖELDA (%)
Lastega peredele	52	35	13
Tervishoiule	49	38	13
Haridusele ja koolidele	44	42	14
Pensionide tõstmiseks	43	41	16
Maaelu arendamisele	38	47	15
Keskkonnakaitsele	27	54	19
Politseile ja korrakaitsele	23	60	17
Väikeettevõtluse alustamiseks, tööhõivepoliitikale	22	59	19

23. Suhtumine Eesti liitumisse Euroopa Liiduga.

Kui homme toimuks referendum Eesti Vabariigi liitumise küsimuses Euroopa Liiduga, siis kas Te hääletaksite referendumi ...

SKAALA: kindlasti poolt, tõenäoliselt poolt, tõenäoliselt vastu, kindlasti vastu või ei võtaks hääletusest osa?

Euroopa Liiduga liitumise poolt annaks kindlasti või tõenäoliselt oma hääle 43 protsenti küsitletutest, kindlasti või tõenäoliselt oleks liitumisel vastu 31 protsenti. Hääletama ei läheks 12 protsenti ja oma otsust ei oska öelda 14 protsenti küsitletutest.

Suurem on toetus Euroopa Liiduga liitumisel nooremate (alla 20 aastastest toetab liitumist 55% ja 20 – 29 aastastest 53%), kõrgharidusega (toetab 62%) ja suurima sissetulekuga (leibkonna kuusissetulek üle 8000 krooni kuus) vastajate hulgas.

---

24. Poliitilise olukorra muutumine Eestis ja maailmas.

Kas Teie arvates muutub Eesti sisepoliitiline olukord/ poliitiline olukord maailmas järgneva poole aasta jooksul ...

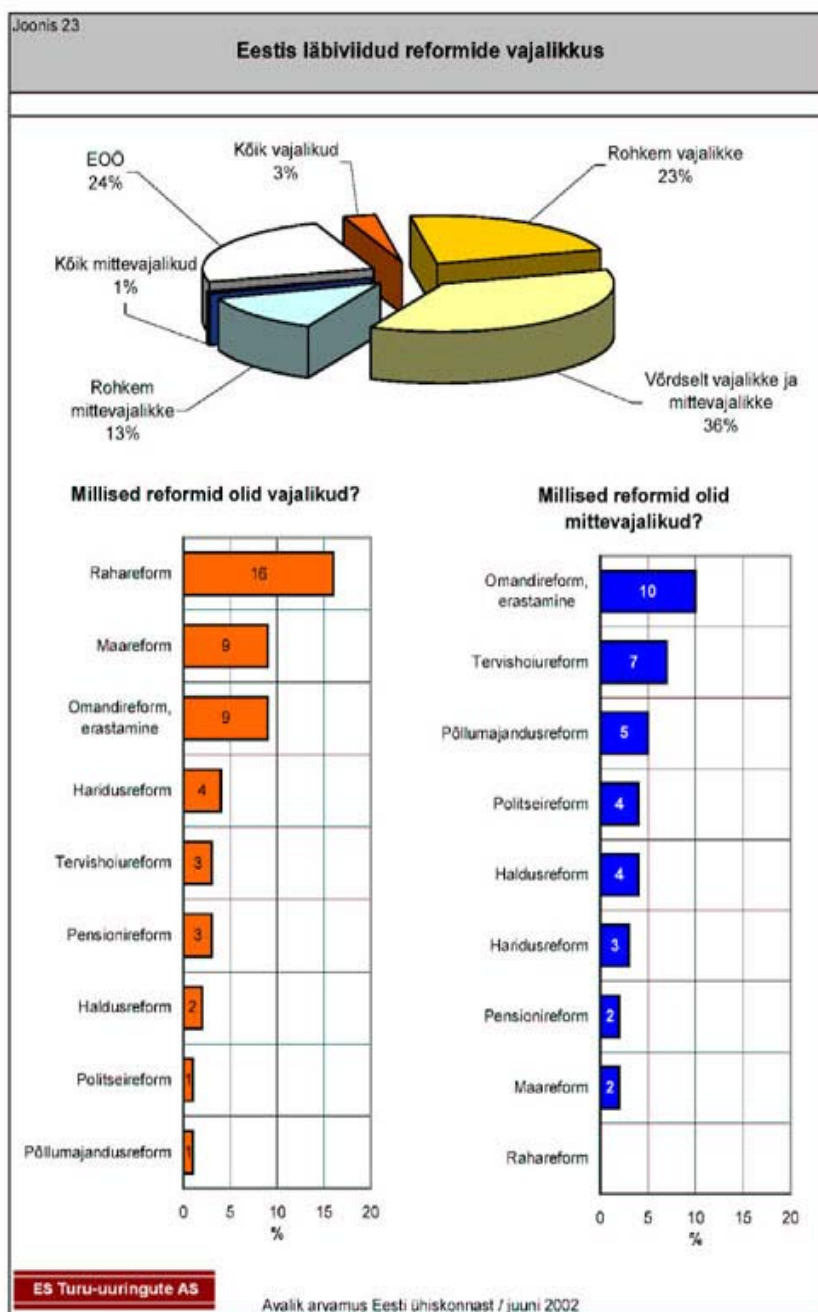
SKAALA: stabiilsemaks, jääb samaks või muutub ebastabiilsemaks?

Kõige enam prognoositakse nii Eesti kui ka maailma puhul poliitilise olukorra samaks jäämist. Eesti puhul arvab seda 60 protsenti ja maailma kohta 45 protsenti.

Suuremat stabiilsust ennustab Eesti jaoks 16 ja maailmale 12 protsenti, ebastabiilsemaks muutub olukord Eestis 11 protsenti ja maailmas 26 protsenti vastanute arvates.

Olukord ...	EESTIS	MAAILMAS
...muutub stabiilsemaks	16	12
... jääb samaks	60	45
... muutub ebastabiilsemaks	11	26

25. Eestis läbiviidud reformide vajalikkus.

Eesti riigis on taasiseseisvumise järel läbi viidud palju reforme ja muudetud mitmete elualade korraldust. Kas Teie arvates on olnud kõik reformid ja muudatused põhimõtteliselt vajalikud või oleks osa neist pidanud jätma tegemata? SKAALA: kõik on olnud vajalikud, rohkem vajalikke, võrdselt nii vajalikke kui ka mittevajalikke, rohkem mittevajalikke, kõik on olnud mittevajalikud.

Kõiki reforme peab vajalikuks kolm ja mittevajalikuks üks protsent küsitletutest.

Vajalikud reformid on ülekaalus 23 protsendi, mittevajalikke on olnud rohkem 13 protsendi küsitletute arvates.

37 protsenti leiab, et on olnud võrdselt nii vajalikke kui ka mittevajalikke reforme.

Neljandik küsitletutest ei oska oma hinnangut anda.

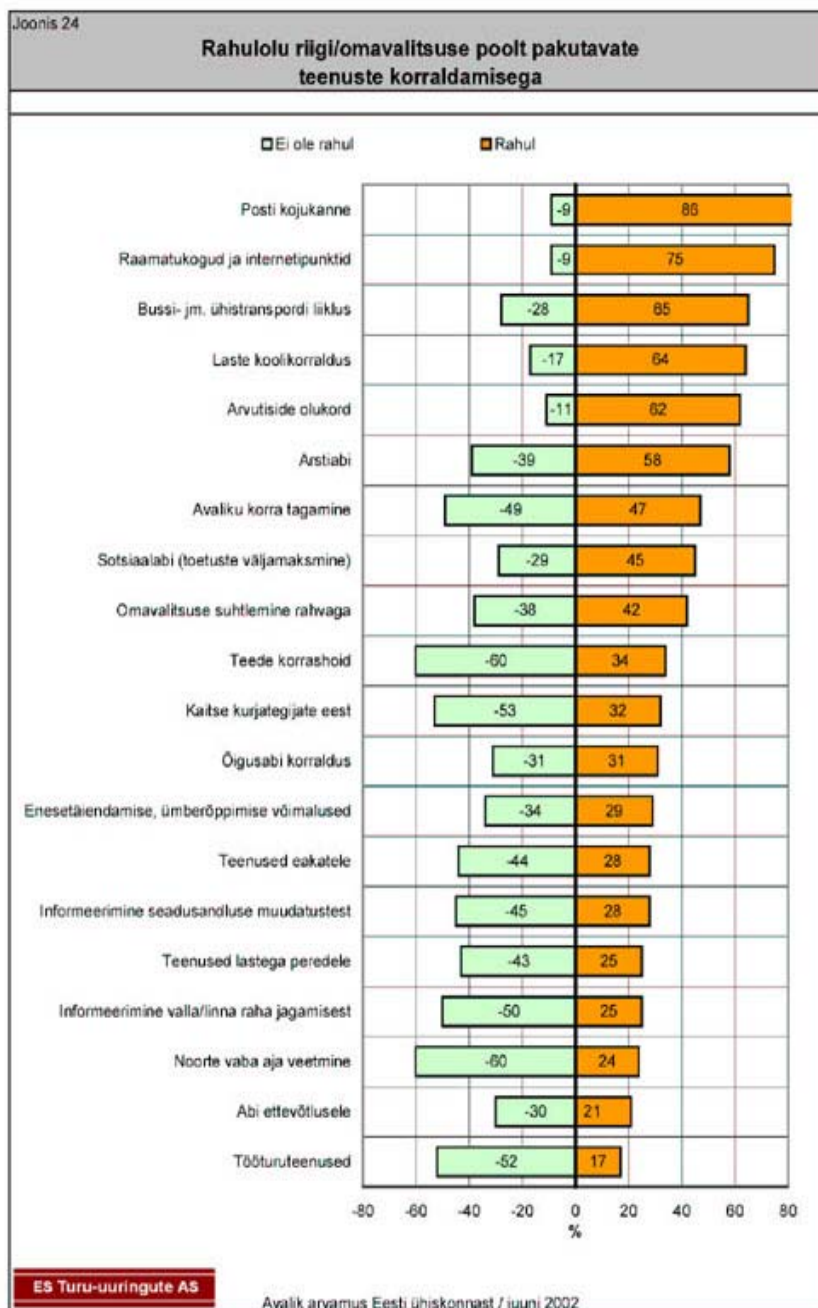
Nimetage palun, millised reformid olid/on Teie arvates vajalikud/mittevajalikud?

	VAJALIK	MITTEVAJALIK
Rahareform	16%	0%
Omandireform, erastamine	9%	10%
Maareform	9%	2%
Haridusreform	4%	3%
Pensionireform	3%	2%
Tervishoiureform	3%	7%
Haldusreform	2%	4%
Põllumajandusreform	1%	5%
Politseireform	1%	4%

Muude vajalike reformidena nimetati reforme ettevõtluses, majanduses, keeleseaduse vastuvõtmist, riigikaitse ja õigussüsteemi reformimist ning rahvussuhete korraldamist.

Mittevajalikena nimetati veel kodakondsus- ja keelereformi (-seadust), tulumaksu reformi, valimisseaduse muutmist, vanglareformi ja ühinemist Euroopa Liiduga.

26 . Rahulolu riigi/ omavalitsuse poolt pakutavate teenuste korraldamisega.

– Kuivõrd Te olete rahul oma elukohas järgmiste riigi/ omavalitsuse poolt pakutavate teenuste korraldusega?

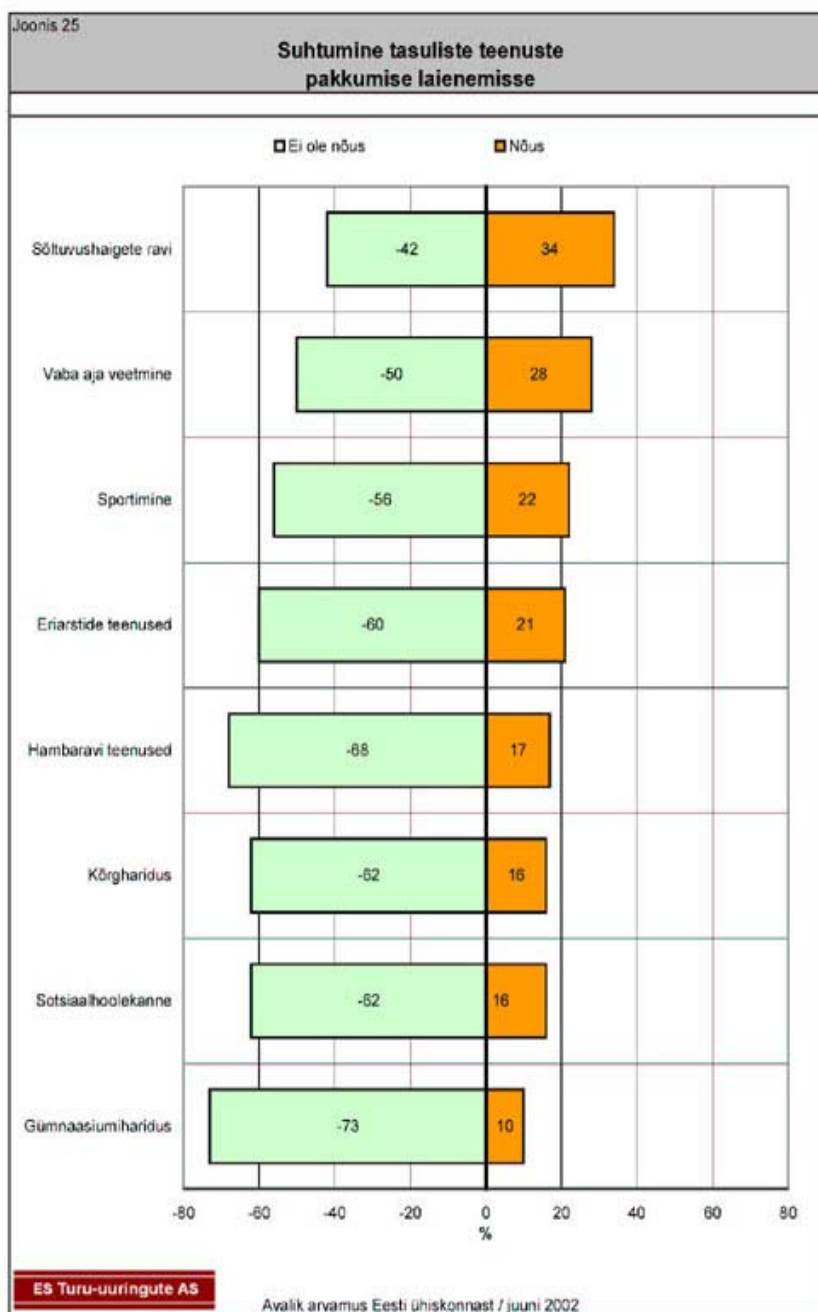
SKAALA: väga rahul, pigem rahul, pigem ei ole rahul, ei ole üldse rahul

	Rahul (%)	Ei ole rahul (%)	Ei oska öelda (%)
Posti kojukanne	86	9	5
Raamatukogud ja internetipunktid	75	9	17
Bussi- jm. ühistranspordi liiklus	65	28	7
Laste koolikorraldus	64	17	19
Arvutiside olukord	62	11	27
Arstiabi	58	39	3
Avaliku korra tagamine	47	49	4
Sotsiaalabi (toetuste väljamaksmine)	45	29	26
Omavalitsuse suhtlemine rahvaga	42	38	20
Teede korrashoid	34	60	6
Kaitse kurjategijate eest	32	53	15
Õigusabi korraldus	31	31	38
Enesetäiendamise, ümberõppimise võimalused	29	34	27
Teenused eakatele	28	44	28
Informeerimine seadusandluse muudatustest	28	45	27
Teenused lastega peredele	25	43	32
Informeerimine valla/linna raha jagamisest	25	50	25
Noorte vaba aja veetmine	24	60	16
Abi ettevõtlusele	21	30	49
Tööturuteenused	17	52	31

Rahul ollakse posti ja ühistranspordi tööga, raamatukogude, internetipunktide ja arvutiside olukorraga, koolikorralduse ja arstiabiga.

Rahul ei olda inimeste informeerimisega, teenuste osutamisega lastega peredele ja eakatele inimestele, noorte vaba aja veetmise võimaluste pakkumisega ja tööturuteenuste olukorraga.

27 . Suhtumine tasuliste teenuste pakkumise laienemisse.

Kas Te olete nõus või ei ole nõus tasuliste teenuste pakkumise laienemisega järgmistes valdkondades?

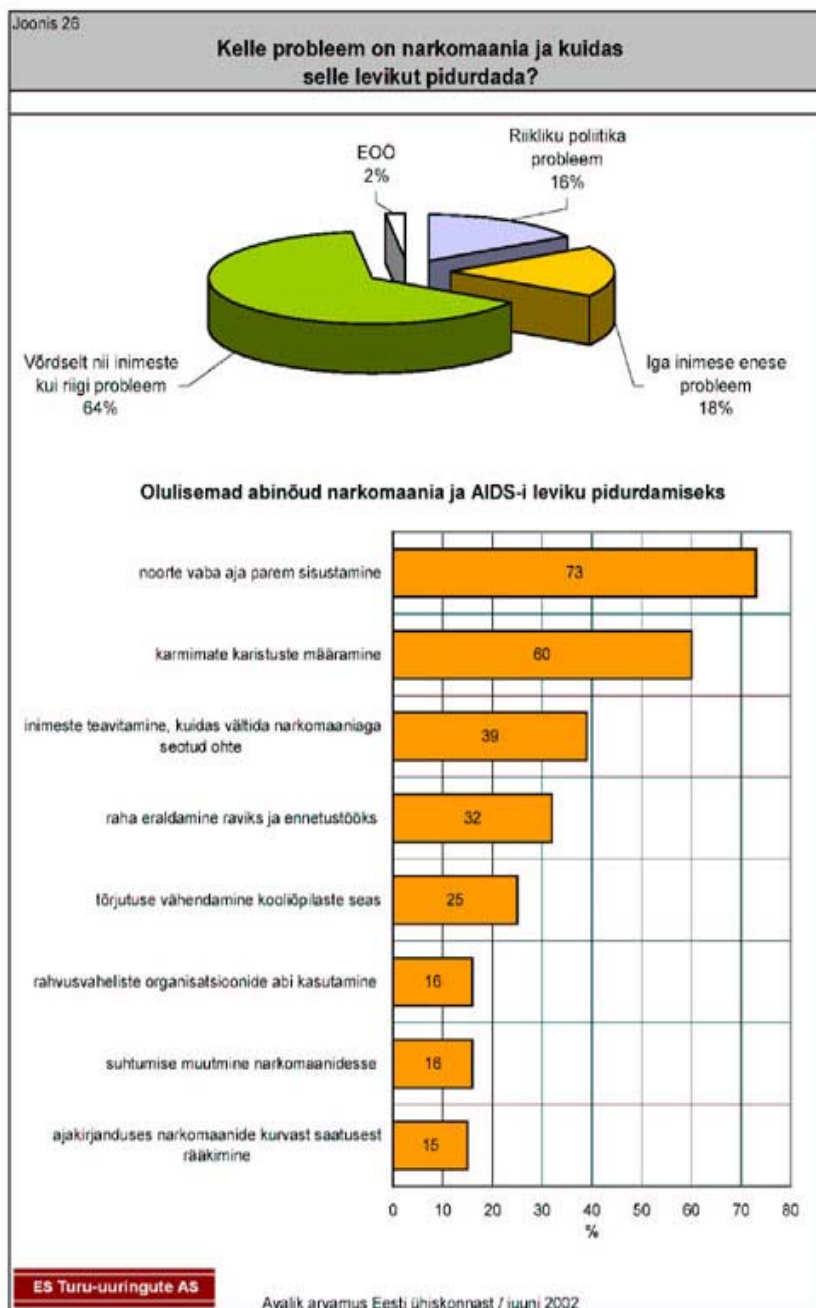
	NÕUS (%)	EI OLE NÕUS (%)	EI OSKA ÕELDA (%)
Sõltuvushaigete ravi	34	42	24
Vaba aja veetmine	28	50	22
Sportimine	22	56	22
Eriarstide teenused	21	60	19
Hambaravi teenused	17	68	15
Kõrgharidus	16	62	22
Sotsiaalhoolekanne	16	62	22
Gümnaasiumiharidus	10	73	17

Eesti keskmist elatustaset arvestades on üldiselt ootuspärane, et igasuguste teenuste tasuliseks muutumisse suhtutakse üpris valuliselt. Ehkki küsimuses oli toonitatud, et jutt käib teenustest, mida hakatakse pakkuma lisaks riigi poolt tasuta pakutavatele teenustele, määras ilmselt märksõna “tasuline” vastanute negatiivse suhtumise enamikku väljakäidud ettepanekutest.

Kõige enam ollakse valmis aktsepteerima tasulisi teenuseid sõltuvushaigete ravil, vaba aja veetmisel ja sportimisel, ehkki ka neis valdkondades jäävad ülekaalu eitavad seisukohad.

Valdavat vastuseisu tekitab aga tasuliste teenuste pakkumise laienemine hariduse, arstiabi teenuste ja sotsiaalhoolekande vallas.

28 . Kelle probleem on narkomaania ja kuidas selle levikut pidurdada.

Narkomaania on kujunenud paljude arvates üheks tõsiseks probleemiks Eestis. Mida Teie arvate – kelle mure on narkomaania ja AIDS-i levik eelkõige? SKAALA: riik (see on riikliku poliitika probleem), iga inimene ise, võrdselt nii inimesed kui ka riik.

Narkomaania ja AIDS-i leviku tõkestamisega peaksid tegelema võrdselt nii inimesed ise kui ka riik – niimoodi arvab 64 protsenti küsitletutest. Iga inimese enda mureks peab seda probleemi 18% ja üksnes riikliku poliitika küsimuseks 16 protsenti vastanuist. Teema olulisust toonitab asjaolu, et ei oska öelda vastanuid oli selle küsimuse puhul vaid kaks protsenti.

Inimese enda probleemiks peavad narkomaania ja AIDS-i levikut keskmisest enam pensionärid (27%). Riigi rolli tähtsustavad keskmisest enam venekeelsed vastajad.

Millised on Teie hinnangul kolm olulisemat abinõu, mille abil oleks võimalik narkomaania ja AIDS-i levikut pidurdada/ vähendada?

Valikuks esitatud üheksast abinõust võis vastaja välja valida kolm olulisemat. Peamiste abinõudena toodi välja **noorte vaba aja paremat sisustamist** (73%) ja kohtus **karmimate karistuste määramist** narkootikumidega kaubitsejatele (60%).

Järgmisena peetakse oluliseks **inimeste teavitamist**, kuidas vältida narkomaaniaga seotud ohte (39%) ja enama **raha eraldamist raviks ja ennetustööks** (32%).

Neljandik küsitletutest peab vajalikuks tõrjutuse vähendamist kooliõpilaste seas.

Vähem koguvad toetust rahvusvaheliste organisatsioonide abi kasutamine (16%), suhtumise muutmine narkomaanidesse (16%) ja ajakirjanduses narkomaanide kurvast saatusest rääkimine (15%).

29 . Kuuluvus kodanikeühendustesse.

Palun öelge, kas Te olete järgnevate ühenduste aktiivne liige, passiivne liige või ei kuulu seda tüüpi ühendustesse.

	Aktiivne liige	Passiivne liige	Ei kuulu
Korteri-, suvila-, tarbijaühendused	10	16	74
Huvialaühendused	10	9	81
Spordi ja kehakultuuri org.-d	7	11	82
Usuühingud, kirikukogudused	4	12	84
Taidlusseltsid	8	5	86
Haridus-, teadus-, koolitusorg.-d	4	4	92
Ametiühingud	3	5	92
Eriala- ja kutseliidud	3	5	92
Õpilas-, üliõpilas- ja noorteorg.-d	3	4	93
Üürnike ühendused	2	6	92
Poliitilised parteid, erakonnad	2	3	95
Rahvuslikud kultuuriseltsid	2	2	96
Nais- ja meesseltsid	2	1	97
Muud organisatsioonid	2	1	97
Keskkonnaorg.-d, looduskaitseühingud	1	3	96
Pensionäride org.-d	1	3	96
Perede org.-d	1	2	97
Puuetega inimeste org.-d	1	1	97
Muinsuskaitseühendused	0	1	99
Õigusjärgsete omanike ühendused	0	1	99

30. Kodanikeühenduste toetamine.

Kas oleksite nõus annetama raha mõnele mittetulundusühendusele?

Mõnda mittetulundusühingut oleks nõus materiaalselt toetama 26 protsenti küsitletutest. Seda ei teeks pooled vastajad.

Valmisolek toetamiseks on seotud vastaja sissetulekute tasemega.

Millisele organisatsioonile te peaksite võimalikuks annetada raha?

Milliseid organisatsioone peaks kõige enam toetama riik?

	Annetaks ise	Riik peaks toetama
Puuetega inimeste org.-d	37%	37%
Spordi- ja kehakultuuriorg.-d	32%	27%
Haridus-, teadus-, koolitusorg.-d	29%	42%
Perede organisatsioonid	27%	28%
Huvialaklubid	23%	14%
Keskkonnaorganisatsioonid	23%	21%
Taidlusseltsid	18%	9%
Õpilas-, üliõpilas-, noorsooorg.-d	18%	22%
Usuühingud, kirikukogudused	18%	4%
Pensionäride organisatsioonid	14%	23%
Rahvuslikud kultuuriseltsid	8%	15%
Ametiühingud	5%	8%
Eriala ja kutseliidud	7%	7%

–

31 . Heategevuslikuks otstarbeks annetamine.

Kas Teie peate vajalikuks annetada raha heategevuslikuks otstarbeks?

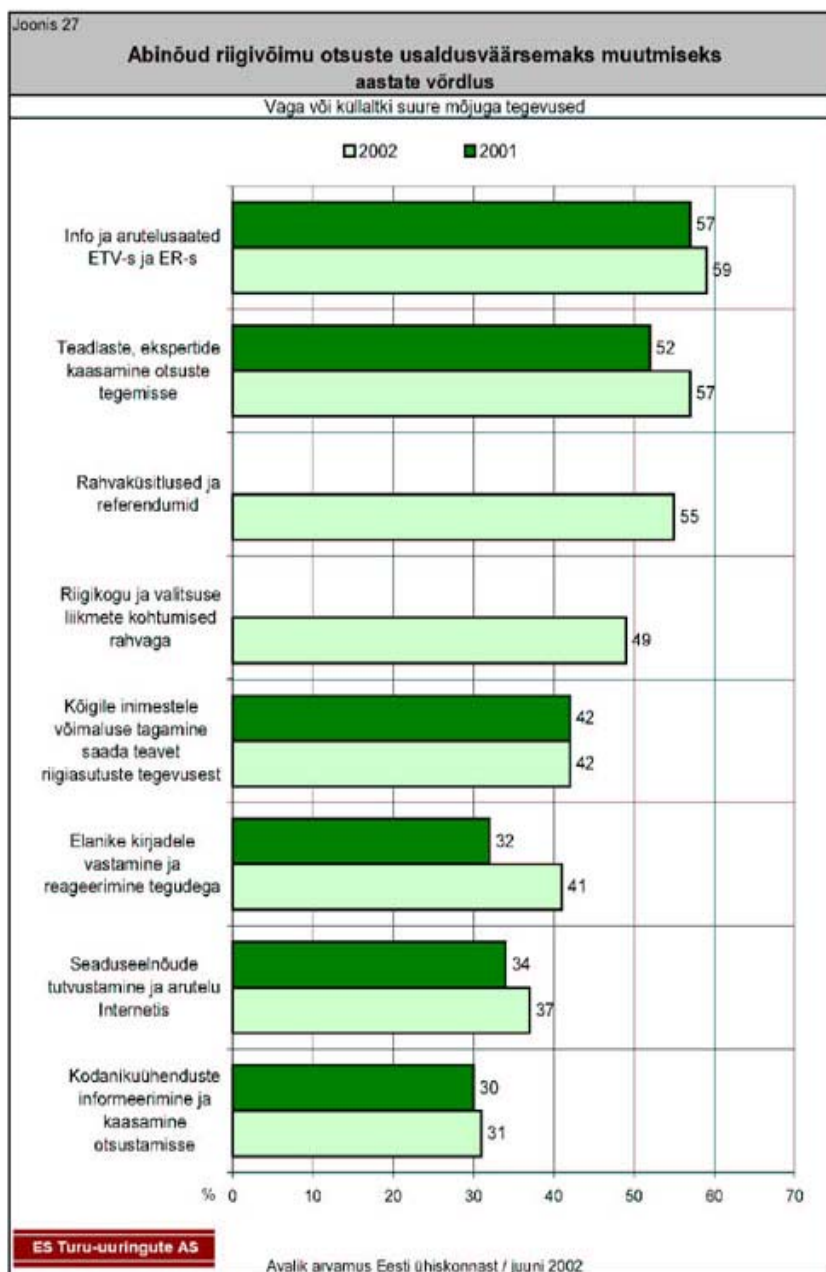
Heategevuslikuks otstarbeks on annetusi valmis tegema enam kui pooled küsitletutest (52%). Seda ei teeks 26%, oma suhtumist ei oska öelda 22%.

Jällegi on valmisolek materiaalseks ohverdusteks seotud sissetulekute tasemega. Leibkondades sissetulekuga üle 8000 krooni kuus on annetusi valmis tegema 70 protsenti, alla 2000 kroonise kuusissetulekuga aga vaid 44%.

Kui palju võiks sellise sissetulekuga inimene nagu Teie annetada aastas heategevusele?

Keskmine summa, mida vastajad on nõus heategevuseks annetama on 443 krooni, kõige enamlevinud summa (mood) on 100 krooni.

32 . Abinõud riigivõimu otsuste usaldusväärsemaks muutmiseks.

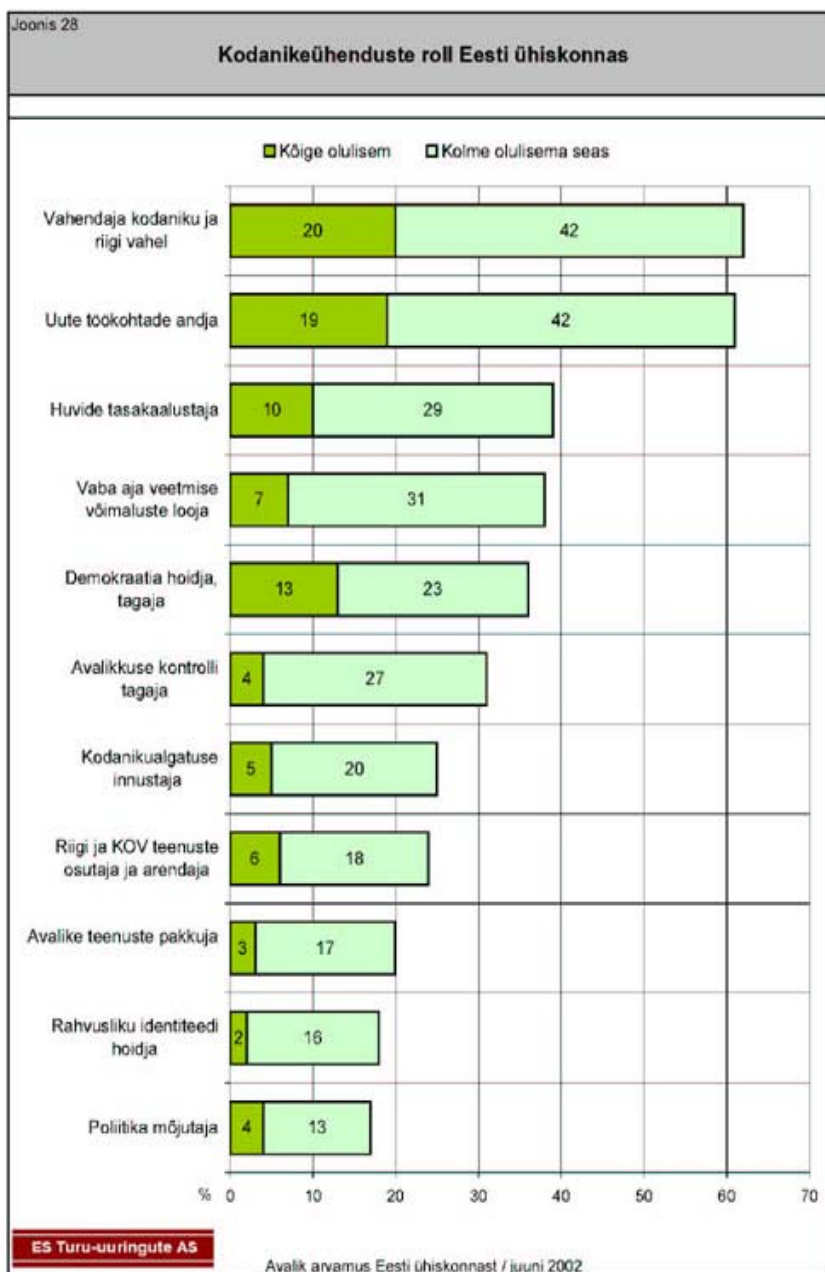

Kuivõrd suur mõju on Teie arvates järgmistel tegevustel, muutmaks riigivõimu otsuseid usaldusväärsemaks?

	Väga v. küllaltki suur (%)	Küllaltki väike v. üldse mitte (%)	Ei oska öelda (%)
Info ja arutelusaated ETV-s ja ER-s	59	26	15
Teadlaste, ekspertide kaasamine otsuste tegemisse	57	25	18
Rahvaküsitlused ja referendumid	55	29	16
Riigikogu ja valitsuse liikmete kohtumised rahvaga	49	36	15
Kõigile inimestele võimaluse tagamine saada teavet riigiasutuste tegevusest	42	35	23
Elanike kirjadele vastamine ja reageerimine tegudega	41	49	20
Seaduseelnõude tutvustamine ja arutelu Internetis	37	32	31
Kodanikuühenduste informeerimine ja kaasamine otsustamisse	31	43	26

Peamiste abinõudena, mille kaudu oleks võimalik muuta riigivõimu otsuseid usaldusväärsemaks, toob avalik arvamus esile tõhusama kommunikatsiooni, teadlaste ja ekspertide kaasamise otsuste ettevalmistamisse ning rahva arvamus ärakuulamise.

33 . Kodanikeühenduste roll Eesti ühiskonnas.

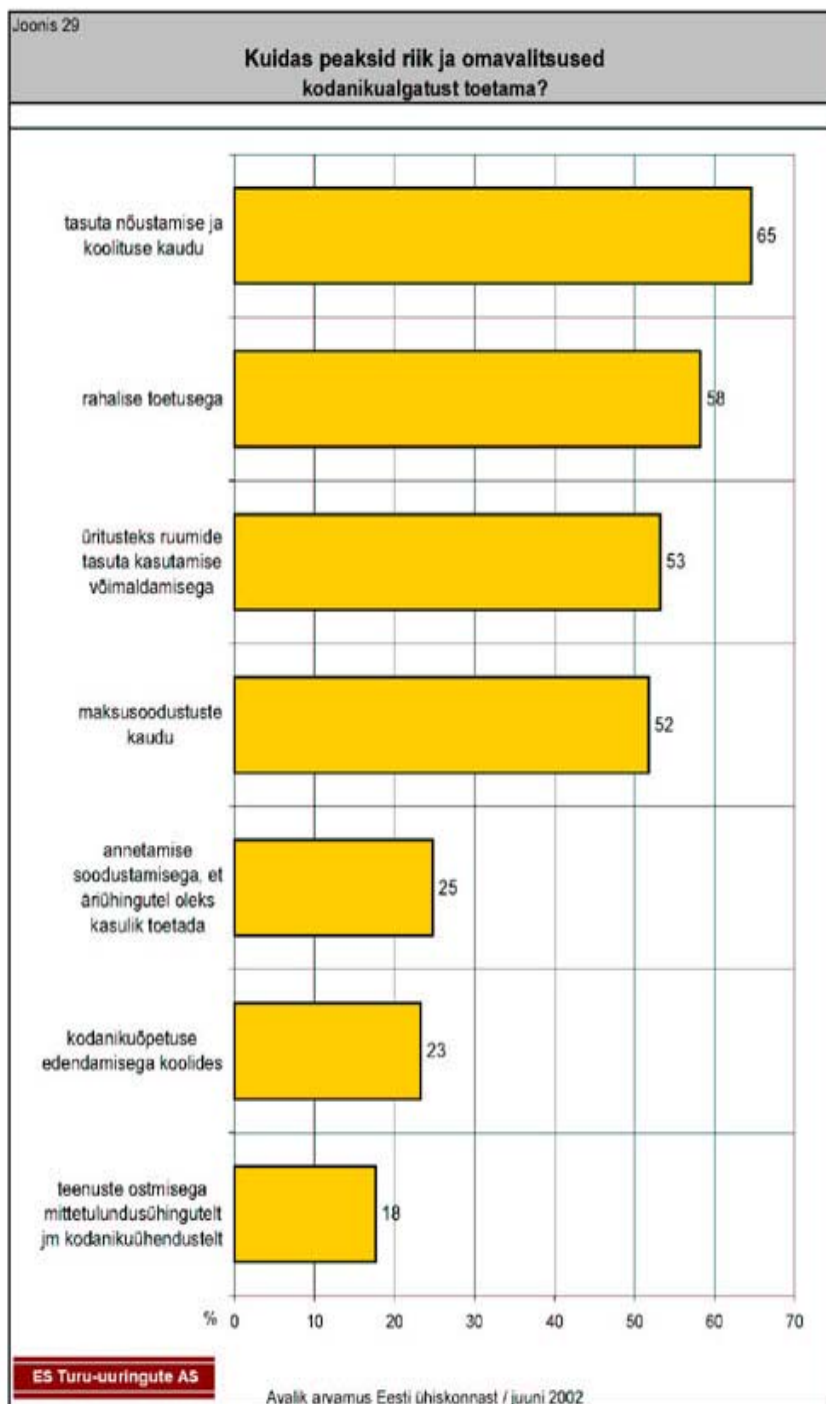
– Milline roll võiks olla Teie arvates kodanikeühendustel/ mittetulundusühendustel Eesti ühiskonnas?

Vastaja pidi kaardile kantud ülesannetest valima välja kolm olulisemat

	Kõige olulisem	Kolme olulisema seas
Vahendaja kodaniku ja riigi vahel	20%	42%
Uute töökohtade andja	19%	42%
Demokraatia hoidja, tagaja	13%	23%
Huvide tasakaalustaja	10%	29%
Vaba aja veetmise võimaluste looja	7%	31%
Riigi ja KOV teenuste osutaja ja arendaja	6%	18%
Kodanikualgatuse innustaja	5%	20%
Poliitika mõjutaja	4%	13%
Avalikkuse kontrolli tagaja	4%	27%
Avalike teenuste pakkuja	3%	17%
Rahvusliku identiteedi hoidja	2%	16%

1999 detsembris toimunud mittetulundusühingute foorumist osavõtjate seas läbi viidud küsitluses oli kasutusel mõnevõrra teistsugune loetelu.

Eelkõige peeti tookord mittetulundusühinguid huvigruppide arvamuste esiletoojaks ja avalikkuse teavitajaks (63%), kultuuriväärtuste hoidjaks ja kandjaks (42%), demokraatlike väärtuste kandjaks ja hoidjaks (42%), ühiskonna stabiilsuse tagajaks (32%) ja riigi ja kohaliku omavalitsuste teenuste arendamisel kaasalööjaks (31%). Poliitika mõjutamise (3%) ja töökohtade pakkumise (16%) funktsioonid jäid mittetulundusühingute foorumist osavõtjate arvamustes tahaplaanile.

34 . Riigi ja kohaliku omavalitsuse toetus kodanikualgatusele.

Kuidas peaksid riik ja kohalikud omavalitsused Teie arvates toetama kohalikku aktiivsust, kodanikualgatust?

Vastaja pidi kaardile kantud võimalustest valima välja kolm olulisemat

Eelkõige peaks riik ja kohalikud omavalitsused toetama kodanikualgatust tasuta nõustamise ja koolituse kaudu (65%), rahaliselt (58%), ürituste korraldamiseks tasuta ruumide võimaldamisega (53%) või maksusoodustuste kaudu (52%).

Neljandik küsitletutest paigutab kolme olulisema toetusviisi hulka ka annetamise soodustamise, mis võimaldaks äriühingutel kodanikualgatust paremini toetada, ning kodanikuõpetuse edendamise koolides.

18 protsendi arvates võiksid riik ja kohalikud omavalitsused otsa kodanikeühendustelt ja mittetulundusühingutelt teenuseid.

Ka 1999. aastal toimunud elanikkonna küsitluses peeti mittetulundusühingute peamiseks toetamise viisideks rahalist toetust (68%), tasuta ruumide, elektri, sideteenuste kasutamise võimaldamist (66%), maksusoodustusi (52%) ja tasuta nõustamist (51%). Seega on kolme aastaga toimunud märgatava nihe rahalise toetuse ootamiselt nõustamise ja koolitamise kasuks – ehkki ka raha peetakse endiselt oluliseks.

Mittetulundusühingute 1999. aasta foorumist osavõtjad aga pidasid kõige olulisemaks avalikku tunnustamist (68%).

35 . Hinnangud Eesti majandussüsteemi toimimisele enne, nüüd ja tulevikus.

Järgnevalt palume Teil anda hinnang Eesti majandussüsteemi toimimisele enne ja nüüd. Hindamiseks kasutage palun skaalat miinus sajast kuni pluss sajani, kus miinus sada on halvim võimalik ja pluss sada on parim võimalik hinnang. Keskpunkt null tähistab neutraalset hinnangut.

Kuhu asetaksite sellel skaalal Eesti majandussüsteemi enne 1990 aastat?

Kuhu asetaksite sellel skaalal meie praeguse majandussüsteemi?

Kuhu asetaksite sellel skaalal meie majandussüsteemi viie aasta pärast?

	ENNE 1990 AASTAT	PRAEGU	VIIE AASTA PÄRAST
KESKMINE	-2,45	17,12	36,93
POSITIIVNE (üle + 10)	36%	59%	74%
NEUTRAALNE (-10 kuni +10)	26%	25%	20%
NEGATIIVNE (alla – 10)	39%	16%	7%

Hinnangud majanduslikule lähiminevikule, praegusele ajale ja lootused tuleviku suhtes näitavad optimistlikku tõusutrendi. Kui taasiseseisvumise eelset perioodi hinnatakse pisut enam negatiivseks kui positiivseks, siis praegusele ajale antud hinnangutest jääb plusspoolele juba 59 protsenti. Viie aasta pärast peab aga positiivselt hinnatavat majandussüsteemi tõenäoliselt kolm neljandikku küsitletutest.

Olulised erinevused hinnangutes majanduslikule lähiminevikule tulevad ilmsiks eesti ja vene keelt kõnelevate vastajate vahel. Kui eestlastest hindab kümne aasta tagust aega negatiivselt 47 protsenti, siis venekeelsetest vaid 18%, 53 protsenti aga paigutab oma hinnangu skaala plusspoolele. Nii kulgebki eestlaste nägemuses Eesti majanduslik areng tõusujoones, mitte-eestlaste arvates aga asume praegu kümne aasta taguse ajaga võrreldes madalseisus, tõsi küll, mis viie aasta pärast võib mööduda.

	ENNE 1990 AASTAT	PRAEGU	VIIE AASTA PÄRAST
EESTLASED	-11,55	21,13	42,11
MITTE- EESTLASED	21,03	6,79	23,53

Praegust majanduslikku olukorda hindavad 90-ndate aastate eelsega sarnaselt üle 60 aastased vastajad ja need, kellel leibkonna kuu sissetulek jääb alla 2000 krooni. Mida noorem, haritum ja jõukam on vastaja, seda kriitilisemalt ta hindab 90-ndate aastate eelset perioodi, seda kõrgemaid hinnanguid annab ta praegusele majanduslikule olukorrale ja seda positiivsemad on ka tema tulevikuootused.

36 . Hinnangud Eesti riigijuhtimise süsteemile enne, nüüd ja tulevikus.

Järgnevalt palume Teil anda hinnang Eesti riigijuhtimise süsteemile. Hindamiseks kasutage palun skaalat miinus sajast kuni pluss sajani, kus miinus sada on halvim võimalik ja pluss sada on parim võimalik hinnang. Keskpunkt null tähistab neutraalset hinnangut. Kuhu asetaksite sellel skaalal Eesti riigijuhtimise süsteemi enne 1990 aastat?

Kuhu asetaksite sellel skaalal meie praeguse riigijuhtimise süsteemi?

Kuhu asetaksite sellel skaalal meie riigijuhtimise süsteemi viie aasta pärast?

	ENNE 1990 AASTAT	PRAEGU	VIIE AASTA PÄRAST
KESKMINE	-13,11	15,44	32,09
POSITIIVNE (üle + 10)	25%	54%	72%
NEUTRAALNE (-10 kuni +10)	33%	32%	22%
NEGATIIVNE (alla – 10)	42%	14%	5%

Majandussüsteemi hinnangutega küllaltki sarnaselt hinnatakse ka poliitilist süsteemi, ehkki negatiivseid hinnanguid antakse 90-ndate eelsele perioodile rohkem ja praegust riigijuhtimise süsteemi hinnatakse mõnevõrra kõrgemalt kui majandust. Tuleviku suhtes on aga ootused võrdselt positiivsed.

Sarnaselt majandussüsteemi hinnangutega käituvad poliitilise süsteemi hindamisel eesti- ja venekeelsed vastajad. Mitte-eestlased ei pea praegust riigijuhtimissüsteemi kümne aasta eest olnust paremaks, eestlastest annavad aga minevikule negatiivse hinnangu tervelt pooled.

	ENNE 1990 AASTAT	PRAEGU	VIIE AASTA PÄRAST
EESTLASED	-21,05	18,86	36,43
MITTE- EESTLASED	7,47	6,53	20,77

37 . Sotsiaalne stratifikatsioon.

Inimesi võib jaotada sõltuvalt nende staatusest ja heaolu tasemest erinevatesse ühiskondlikesse kihtidesse. Kujutage ette 7-astmelist treppi, millest iga aste esindab vastavat sotsiaalset positsiooni – esimene aste kõige madalamat kihti ühiskonnas ja seitsmes aste ühiskonna kõrgkihti.

Millisele astmele paigutaksite enda/oma perekonna 80-ndate aastate algul?

Millisele astmele paigutaksite enda/oma perekonna 90-ndate aastate algul?

Millisele astmele paigutaksite enda/oma perekonna praegu?

Enamik vastanutest paigutab end seitsmeastmelise trepi keskmistele (kolmandast kuni viiendani) tasemetele. Kui vaadelda ennast kahte madalamasse (esimene ja teine aste) ja kahte kõrgemasse (kuues ja seitsmes aste) rühma paigutanuid, siis näeme madalamasse kihti kuulujate osakaalu suurenemist.

	80-ndate algul	90-ndate algul	praegu
Madalam kiht (1 + 2)	3%	5%	13%
3 aste	16%	20%	21%
4 aste	36%	39%	32%
5 aste	24%	24%	24%
Kõrgem kiht	9%	7%	7%
Ei oska öelda	12%	5%	3%

Praeguse olukorra põhjal paigutavad ennast madalamatesse kihtidesse rohkem üle 50-aastased vastajad (23% esimesele või teisel astmele), venekeelsed vastajad (22%), pensionärid (26%) ja kuni 2000 kroonise kuusissetulekuga leibkondade liikmed (30%).

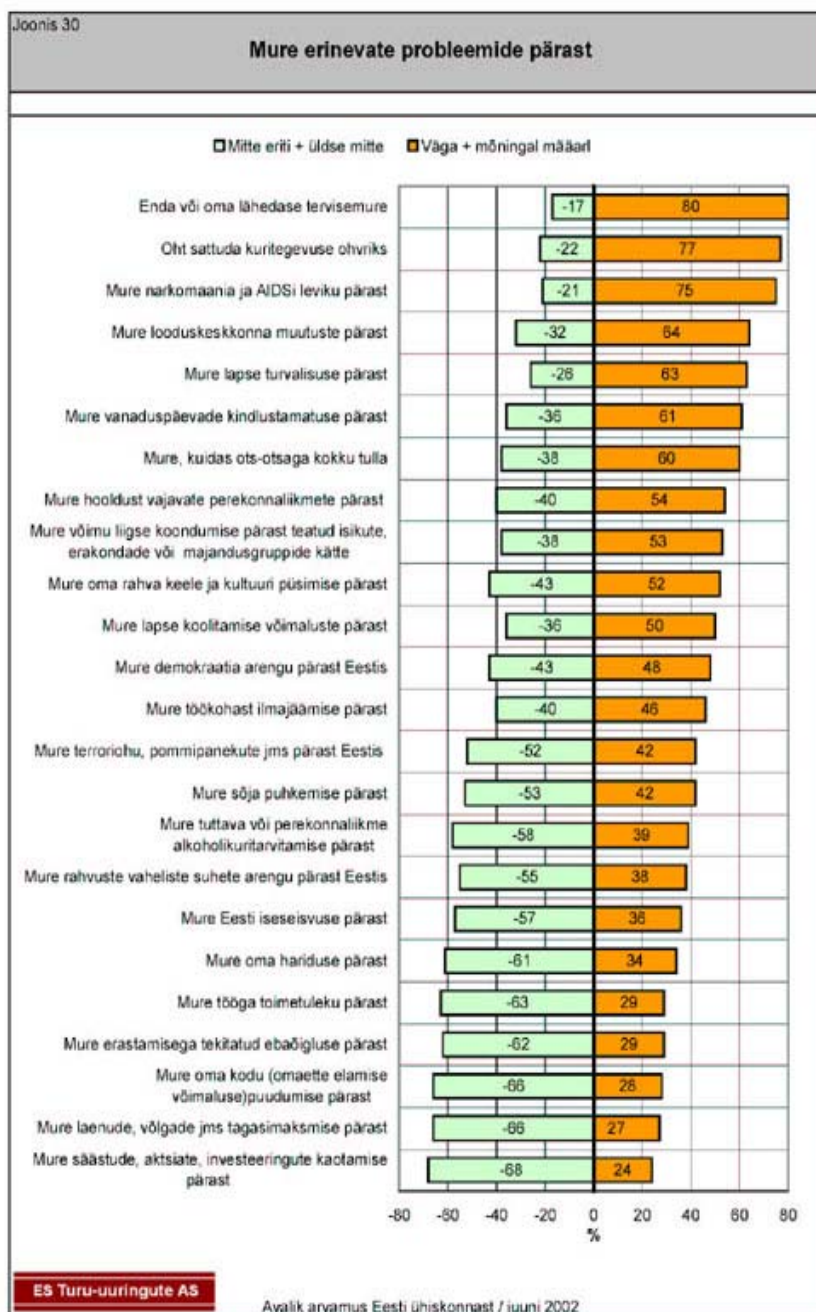
38 . Väited elukvaliteedi kohta.

*Mõeldes oma elule laias laastus, mil määral Te nõustute või ei nõustu järgnevate väidetega?
SKAALA: täiesti nõus, pigem nõus, pigem ei ole nõus, üldse ei ole nõus*

Ehkki enamik vastanutest on mures oma majandusliku tuleviku pärast, loodavad sama paljud, et nad on viie aasta pärast paremal järjel kui praegu. Sellesse aega, mil väidetavalt “elu oli lihtsam”, tagasi pöörduda enamik küsitletutest ei soovi.

	NÕUS	EI NÕUS	OLE EI OSKA ÕELDA
Oleks parem, kui pöörduksime tagasi aega, mil elu oli lihtsam	27	62	11
Mul läheb paremini kui viis aastat tagasi	51	41	8
Ma loodan, et viie aasta pärast olen ma paremal järjel kui praegu	73	17	10
Mulle teeb muret minu majanduslik tulevik	73	22	5
Minu haridustase jätab soovida, et minna kaasa uute nõudmistega	47	41	12
Kui ma kaotan praeguse töökoha, on mul väga raske leida uut tööd	42	30	28
Ma olen rahul oma positsiooniga ühiskonnas	53	33	14

39. Mure erinevate probleemide pärast.

Õelge palun, kui mures Te olete järgmiste probleemide pärast?
 SKAALA: väga, mõningal määral, mitte eriti, üldse mitte

	väga + mõningal määral (%)	mitte eriti + üldse mitte (%)	ei oska öelda (%)
Enda või oma lähedase tervisemure	80	17	3
Oht sattuda kuritegevuse ohvriks	77	22	1
Mure narkomaania ja AIDSi leviku pärast	75	21	4
Mure looduskeskkonna muutuste pärast	64	32	4
Mure lapse turvalisuse pärast	63	26	11
Mure vanaduspäevade kindlustamatuse pärast	61	36	3
Mure, kuidas ots-otsaga kokku tulla	60	38	2
Mure demokraatia arengu pärast Eestis	48	43	9
Mure tuttava või perekonnaliikme alkoholi kuritarvitamise pärast	39	58	3
Mure hooldust vajavate perekonnaliikmete pärast	54	40	6
Mure võimu liigse koondumise pärast teatud isikute, erakondade või majandusgruppide kätte	53	38	9
Mure oma rahva keele ja kultuuri püsimise pärast	52	43	5
Mure lapse koolitamise võimaluste pärast	50	36	14
Mure töökohast ilmajäämise pärast	46	40	14
Mure terroriohu, pommipanekute jms pärast Eestis	42	52	6
Mure sõja puhkemise pärast	42	53	5
Mure rahvuste vaheliste suhete arengu pärast Eestis	38	55	7
Mure Eesti iseseisvuse pärast	36	57	7
Mure oma hariduse pärast	34	61	5
Mure tööga toimetuleku pärast	29	63	8
Mure erastamisega tekitatud ebaõigluse pärast	29	62	9
Mure oma kodu (omaette elamise võimaluse) puudumise pärast	28	66	6
Mure laenude, võlgade jms tagasimaksmise pärast	27	66	7
Mure säästude, aktsiate, investeringute kaotamise pärast	24	68	8

Eesti elanikele teevad kõige enam muret enda või lähedaste inimeste tervis, oht sattuda kuritegevuse ohvriks ning viimase ohuga tihedalt seotud mure narkomaania ja AIDS-i leviku pärast. Igapäevaste majanduslike murede ja vanaduspäevade kindlustatuse kõrval on üldisema probleemina pingerea eesotsas ka mure looduskeskkonna muutuste pärast.

Suuremale osale vastanutest ei lähe oluliselt korda mured laenude ja võlgade tagasimaksmise või aktsiate ja investeringute kaotamise pärast, mis on iseloomulik majanduslikult aktiivsemale osale elanikkonnast. Ka tööga toimetulek ja haridus ei ole probleemiks enam kui 60 protsendile küsitletutest.

40. Kas elu kodukandis on huvitav või igav.

Hinnake, kui igav või huvitav on elu Teie kodukandis (linnas/vallas) ? Kas see on ...
 SKAALA: väga huvitav, üldiselt huvitav, kord nii – kord naa, üldiselt igav, väga igav

Elu oma kodukandis peab huvitavaks 30 protsenti, igavaks 23 protsenti küsitletutest. Ligi poolte (47%) vastanute arvates on elu kord igav, kord huvitav.

– Igapäevaelu sisukus sõltub kindlasti sellest, kui huvitavaks endale ise osatakse elu muuta. Noortel on selles suhtes ilmsed eelised – 46% alla 20 aastastest peavad elu kodukandis huvitavaks, sama arvavad ka 40% 20 – 29 aastastest.

Huvitavamaks peetakse elu pealinnas (tallinlastest peab elu huvitavaks 39%), igavamaks maal (huvitavaks peab maaelu 20%, igavaks 28 protsenti maarahvast).

Elu aitavad huvitavamaks muuta paremad materiaalsed tingimused. Kõige suurema leibkonna kuu keskmise sissetulekuga (üle 8000 krooni kuus) vastajaist peab elu kodukohas huvitavaks 47 protsenti, alla 2000 kroonise sissetulekuga vastajatest vaid 19%.

41. Võimete rakendatus.

Palun hinnake, milline väide iseloomustab kõige paremini Teie võimete rakendatust praeguses tegevuses?

VARIANDID:

- *töötan ja elan võimete piiril ja mõnikord isegi ületan seda;*
- *minu võimed on parajalt ära kasutatud, ma pole üle koormatud ega ela ka alla võimete;*
- *minu võimed on keskmiselt ära kasutatud, ma teen küllalt palju, kuid oleksin võimeline palju enamaks;*
- *minu võimed on vähe kasutusel, oleksin võimeline palju enamaks;*
- *minu võimed on praktiliselt kasutamata, ma ei leia endale rakendust.*

Enamik töötavatest vastajatest peavad oma võimeid piisavalt ära kasutatuks. Ligi viiendik kõigist vastanutest leiab, et nad elavad ja töötavad võimete piiril ja vahetevahel isegi ületavad seda piiri. Parajalt on ära kasutatud 41 protsendi vastanute võimed. Võimete vähese kasutatuse või praktiliselt kasutamata jäämise üle kurdab samuti viiendik.

Töötan ja elan võimete piiril ja mõnikord isegi ületan seda.	19%
Minu võimed on parajalt ära kasutatud, ma pole üle koormatud ega ela ka alla võimete.	41%
Minu võimed on keskmiselt ära kasutatud, ma teen küllalt palju kuid oleksin võimeline palju enamaks.	19%
Minu võimed on vähe kasutusel, oleksin võimeline palju enamaks.	12%
Minu võimed on praktiliselt kasutamata, ma ei leia endale rakendust	7%

42. Elu- ja töörõõm.

Mil määral Te tunnete elust rõõmu? Mil määral Te tunnete tööst rõõmu?

Suurem osa küsitletutest tunneb oma elust ja tööst üldiselt rõõmu, veidi üle kolmandiku on neid, kelle elus ja töös on nii võrdselt nii helgeid kui ka tumedamaid hetki. Elust ja tööst ei tunne rõõmu vaid kümnendik küsitletutest.

	ELUST (%)	TÖÖST (%)	TÖÖST (%) (töötajad)
Tunnete väga suurt rõõmu	9	7	9
Üldiselt tunnete rõõmu	43	39	44
Kord nii, kord naa	38	36	36
Üldiselt ei tunne rõõmu	8	7	9
Üldse ei tunne rõõmu	1	4	2
Vastamata	1	7	0

Elust paneb vähem rõõmu tundma kõrgem vanus (üle 60-aastastest ei tunne elust rõõmu 16%) ja väiksem sissetulek (alla 2000 kroonise kuusissetulekuga leibkondade liikmetest 16%). Suurem on elust vähe rõõmu tundvate vastajate osakaal ka venekeelsete vastajate (16%) ja eriti Venemaa kodanike (31%) hulgas.

Tööst tunnevad vähem rõõmu väikese sissetulekuga (alla 4000 krooni kuus leibkonna kohta teenivatest 15%) vastajad ning peamiselt linnaelanikud (maal on tööst mitte rõõmu tundvate inimeste osakaal vaid 4 protsenti). Töörõõmu mittetundjate osakaal on suurem kodakondsust mitte omavate vastajate seas (27%).

Rohkem tunnevad oma tööst rõõmu kõrgharidusega spetsialistid (77%) ja juhtivtöötajad (77%). Neid, kes tööst rõõmu ei tunne, on keskmisest enam tööliste (17%), vabakutseliste (20%), ise endale tööandjate (15%) ja palgatöötajate (11%) hulgas.

43. Nädalane töökoormus.

Mitu tundi Te nädalas töötate (sh võtate tööd koju kaasa)?

Keskmine nädalane töötundide arv on normilähedane – 40,6 tundi. Samas jaguneb töökoormus küllaltki ebaühtlaselt.

Neid, kes töötavad 40 – 42 tundi nädalas, on vaid 29 protsenti küsitletutest. 18 protsenti töötab vähem kui 40 tundi nädalas, 25 protsenti aga 43 ja enam tundi (sh. 9 protsenti üle 50 tunni nädalas).

Töötajate hulgas on keskmine töötundide arv 43 tundi, mis jaotub alljärgnevalt:

Kuni 19 tundi	5%
20 – 39 tundi	11%
40 – 42 tundi	42%
43 – 50 tundi	23%
üle 50 tunni	14%
vastamata	5%

44. Eluväsimus.

Kui sageli tunnete elust väsimust?

SKAALA: väga harva, harva, mõnikord, sageli, väga sageli

Väga harva või harva tunnevad eluväsimust 45% küsitletutest, mõnikord tuleb seda ette 39 protsendil. Sageli või väga sageli vaevab eluväsimus 15 protsenti küsitletutest.

Väsimus hakkab inimesi rohkem kimbutama alates 40 eluaastast: 40 – 49 aastastest tunneb seda sageli või väga sageli 18 protsenti, 50 – 59 aastastest 22 protsenti ja üle 60 aastastest 23 protsenti.

Eluväsimus on seotud ka vastaja sissetulekuga. Alla 2000 krooni kuus teenivate leibkondade liikmetest esineb 26 protsendil eluväsimust sageli või väga sageli.

väga harva	21%
harva	24%
mõnikord	39%
sageli	13%
väga sageli	2%

45. Edukas töös ja kutsealases tegevuses.

Kui edukas Te enda arvates oma töös ja kutsealases tegevuses olete olnud?
 SKAALA: väga edukas, edukas, mitte eriti edukas, üldse mitte edukas

Viiendik küsitletutest ei oska oma edukusele hinnangut anda. Ülejäänud aga peavad end valdavalt pigem edukaks kui ebaedukaks. Väga edukaks peab oma töö ja kutsealast tegevust viis protsenti ja edukaks 56%. Mitte eriti või üldse mitte edukaks peab ennast 19 protsenti.

	KÕIK	TÖÖTAJAD
väga edukas	5%	5%
edukas	56%	62%
mitte eriti edukas	17%	20%
üldse mitte edukas	2%	1%
ei oska öelda	20%	12%

46. Hinnangud tervisele.

Milline kaardil toodud väide iseloomustab kõige paremini Teie tervist?

SKAALA: tervis on täiesti korras, tervis on üldiselt korras, selle pärast ei ole peaaegu kunagi midagi tegemata jäänud, tervis ei võimalda osa võtta mõningatest tegevustest, tervise tõttu ei saa teha paljusid töid, osaleda paljudes tegevustes.

Tervisega on enamikul küsitletutest asjad enam-vähem korras: 18 protsenti vastanutest peab oma tervist täiesti korras olevaks, 55 protsendil ei ole tervise pärast peaaegu kunagi midagi tegemata jäänud. Mõningatest tegevustest peavad tervise tõttu loobuma 18 protsenti ja olulisi piiranguid aktiivsusele seab tervis 9 protsendile küsitletuist.

Tervisehädad hakkavad inimesi rohkem kimbutama alates 50 eluaastast (50 – 59 aastastest seab tervis piiranguid 36 protsendile) ja need muutuvad valdavaks üle 60 aastaste hulgas (57 protsenti üle 60-aastastest peab oma aktiivsust tervise tõttu piirama).

47. Hinnangud vanusele.

Ühiskonnas on alati vaieldud küsimuse üle, millisest vanusest algab noorus ja algab keskiga, millal võib inimest pidada vanaks. Paljuski on see inimese enesetunde küsimus. Kas Teie peate end?

SKAALA: nooreks, pigem nooreks, keskealiseks, pigem vanemaealiseks, vanemaealiseks (eakaks).

Tegeliku vanuse ja oma enesetunde seosed on kujutatud alljärgnevas tabelis.

Kas peate end ...	15 – 19	20 – 29	30 – 39	40 – 49	50 – 59	60 – 74
... nooreks	96%	73%	30%	6%	3%	2%
... pigem nooreks	3%	20%	50%	22%	12%	2%
... keskealiseks		4%	18%	65%	62%	20%
... pigem vanemaealiseks				3%	19%	52%
... vanemaealiseks (eakaks)					1%	21%
ei oska öelda	1%	3%	2%	4%	3%	3%

48. Riigi osa inimeste toimetuleku eest hoolitsemisel.

Mis Te arvate, milline peaks olema riigi osa inimeste toimetuleku eest hoolitsemisel? Kas SKAALA: riik peaks hoolitsema inimeste elatustaseme järjekindla tõstmise eest; riik peaks kindlustama igale inimesele vähemalt elatusmiinimum; riik ei peaks inimeste toimetuleku eest hoolitsema – *igati peaks ise toime tulema.*

Enam kui pooled (58%) küsitletutest leiavad, et inimeste elatustaseme tõstmise eest peaks hoolitsema riik. Veidi üle kolmandiku (36%) piirab riigi kohustuse vaid elatusmiinimumi kindlustamisega inimestele. Täielikult vabastab riigi kohustusest inimeste heaolu eest hoolt kanda kolm protsenti.

Vanuse ja hariduse ja ka sissetuleku lõikes vastused oluliselt ei eristu, ilmselt on tegemist peamiselt vastanute maailmavaatelist veendumustega.

49. Maailmavaateline enesemääratlus.

Traditsiooniliselt jaotatakse inimeste poliitilisi vaateid vasak- ja parempoolseks. Vasakpoolseid vaateid iseloomustab riigile suurema rolli andmine ühiskonnaelu korraldamisel ja hüvede ümberjaotamisel, parempoolsed vaated näevad riigi rolli väiksemana *ega toeta hüvede ulatuslikku ümberjagamist. Milline maailmavaade on Teile lähedasem? Kas ...*
SKAALA: kindlalt vasakpoolne; pigem vasakpoolne; raske öelda, midagi vahepealset; pigem parempoolne; kindlalt parempoolne

Viiendik vastanutest ei oska ennast parem-vasakpoolsuse teljel määratleda, 41 protsenti paigutab end selle skaala keskele. Skaala vasakule ja paremale poolele paigutujaid on aga ligikaudu võrdselt: 21% peab endale lähedasemaks vasakpoolset ja 18 protsenti parempoolset maailmavaadet.

Kui eestlastest vastajate seas on parem – ja vasakpoolseid ligikaudu võrdselt (vastavalt 21 ja 19 protsenti), siis venekeelsed vastajad eelistavad vasakpoolsust (24%) parempoolsusele (9%).

Vasak- ja parempoolsus on seotud vastaja sissetulekute tasemega. Parempoolne maailmavaade on ülekaalus vaid enam kui 8000 kroonise kuusissetulekuga leibkondade liikmete puhul. Sellest vähem teenivate leibkondade liikmete seas on vasak- ja parempoolseid võrdselt, alla 4000 kroonise kuusissetulekuga vastajate hulgas on aga ülekaalus vasakpoolsed.

kindlalt vasakpoolne	5%
pigem vasakpoolne	16%
raske öelda, midagi vahepealset	41%
pigem parempoolne	15%
kindlalt parempoolne	3%
ei oska määratleda	21%

–
On inimesi, kelle jaoks on esmatähtis kuulumine oma rahvusesse ja rahvuslikud väärtused, on inimesi, kes ei tunne end seotuna rahvuslike piiridega, vaid orienteeruvad maailmale laiemalt.

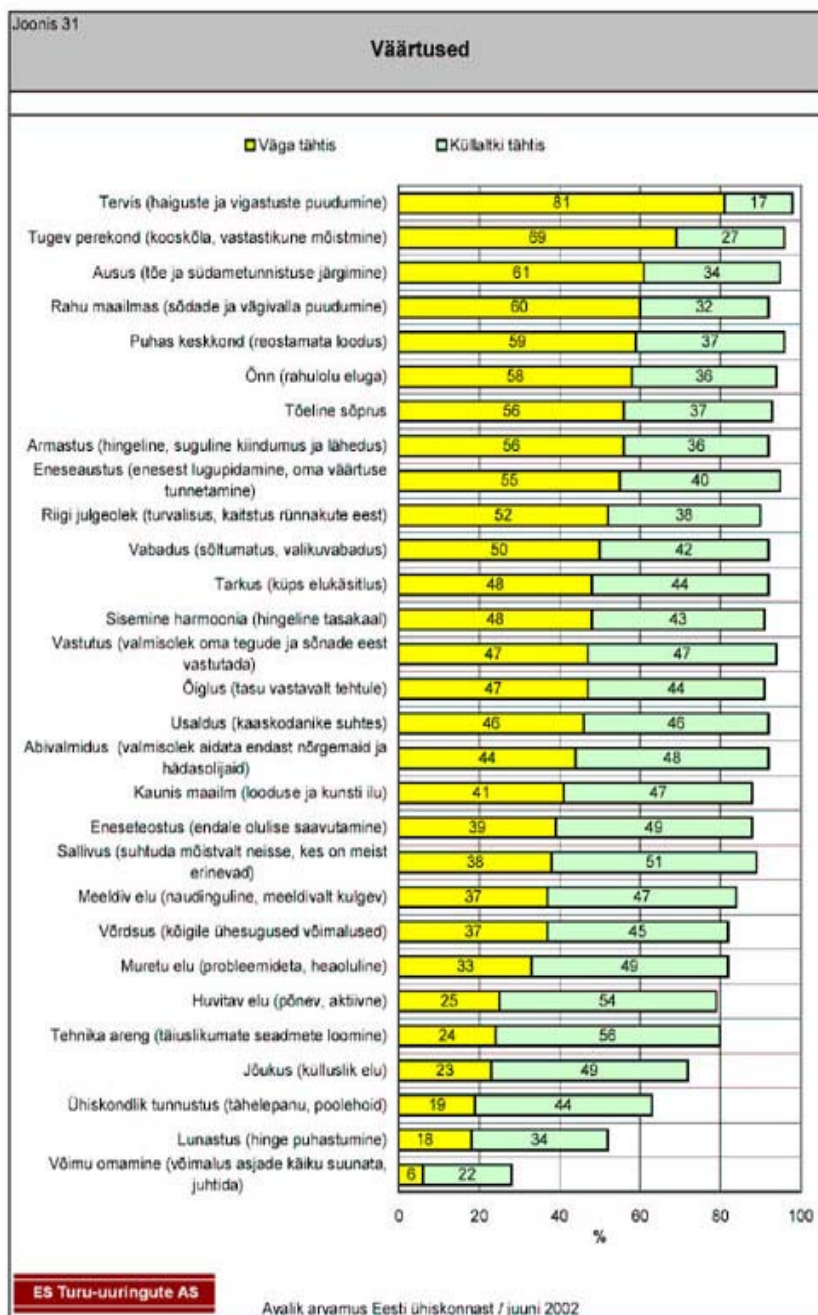
Kas Te olete enda arvates rohkem rahvuslane või maailmakodanik? Kas Teie peate end ... SKAALA: rahvuslaseks; pigem rahvuslaseks; raske öelda, midagi vahepealset; pigem maailmakodanikuks; maailmakodanikuks

Teine inimesi poliitiliselt eristav mõõde – rahvuslikkus või kosmopolitism – annab parem-vasakpoolsusega võrreldes rohkem kallutatud pildi. 37 protsenti peab ennast pigem rahvuslaseks ja 28 protsenti pigem maailmakodanikuks. Neljandik küsitletutest paigutavad end skaala keskele ja 11 protsenti ei oska end selle skaala alusel liigitada.

rahvuslaseks	12%
pigem rahvuslaseks	25%
raske öelda, midagi vahepealset	25%
pigem maailmakodanikuks	19%
maailmakodanikuks	9%
ei oska öelda	11%

Rahvusluse skaalal on eesti- ja venekeelsete vastajate erinevus märkimisväärne. Eestlastest peab ennast pigem rahvuslaseks 47 protsenti ja maailmakodanikuks liigitab end vaid 19 protsenti. Venekeelsete vastajate seas on rahvuslasi vaid kümnendik, pooled aga peavad end maailmakodanikeks. Venemaa kodanike hulgas on rahvuslasi 16%, kodakondsuseta isikute seas aga vaid kuus protsenti.

50. Väärtused.

Kui tähtsad on Teie jaoks alljärgnevad väärtused?

SKAALA: väga tähtis, küllaltki tähtis, ei tähtis ega tähtsusetu, vähetähtis, täiesti tähtsusetu

	VÄGA TÄHTIS	KÜLLALTKI TÄHTIS	EI TÄHTIS EGA TÄHTSUSETU, VÄHETÄHTIS
Tervis (haiguste ja vigastuste puudumine)	81	17	1
Tugev perekond (kooskõla, vastastikune mõistmine)	69	27	3
Ausus (tõe ja südametunnistuse järgimine)	61	34	5
Rahu maailmas (sõdade ja vägivalda puudumine)	60	32	7
Puhas keskkond (reostamata loodus)	59	37	3
Õnn (rahulolu eluga)	58	36	5
Tõeline sõprus	56	37	6
Armastus (hingeline, suguline kiindumus ja lähedus)	56	36	7
Eneseaustus (enesest lugupidamine, oma väärtuse tunnetamine)	55	40	5
Riigi julgeolek (turvalisus, kaitstud rünnakute eest)	52	38	8
Vabadus (sõltumatus, valikuvabadus)	50	42	7
Tarkus (küps elukäsitlus)	48	44	7
Sisemine harmoonia (hingeline tasakaal)	48	43	8
Vastutus (valmisolek oma tegude ja sõnade eest vastutada)	47	47	6
Õiglus (tasu vastavalt tehtule)	47	44	7
Usaldus (kaaskodanike suhtes)	46	46	8
Abivalmidus (valmisolek aidata endast nõrgemaid ja hädasolijaid)	44	48	8
Kaunis maailm (looduse ja kunsti ilu)	41	47	11
Eneseteostus (endale olulise saavutamine)	39	49	11
Sallivus (suhtuda mõistvalt neisse, kes on meist erinevad)	38	51	10
Meeldiv elu (naudinguline, meeldivalt kulgev)	37	47	17
Võrdsus (kõigile ühesugused võimalused)	37	45	18
Muretu elu (probleemideta, heaoluline)	33	49	18
Huvitav elu (põnev, aktiivne)	25	54	21
Tehnika areng (täiuslikumate seadmete loomine)	24	56	19
Jõukus (külluslik elu)	23	49	27
Ühiskondlik tunnustus (tähelepanu, poolehoid)	19	44	37
Lunastus (hinge puhastumine)	18	34	47
Võimu omamine (võimalus asjade käiku suunata, juhtida)	6	22	71

Kõige olulisemateks väärtusteks on Eesti elanikkonnale tervis ja tugev perekond, samuti ausus, õnn, tõeline sõprus ning armastus. Üldistest sotsiaalsetest väärtustest tõusevad esiplaanile rahu maailmas, puhas keskkond ja riigi julgeolek.

Kõige vähem väärtustatakse võimu omamist, ühiskondlikku tunnustust ja lunastust. Vähem lähevad Eesti inimestele korda ka hedonistlikud väärtused – jõukus, muretu, meeldiv ja huvitav elu, samuti tehnika areng.

---

51. Usaldus inimeste vastu.

Mõned inimesed arvavad, et enamikku inimestest võib usaldada. Teised aga arvavad, et inimestega suhtlemisel pole ettevaatus kunagi liigne. Hinnake palun, kas Teie arvates... SKAALA: enamikku inimesi võib täielikult usaldada; inimesed on üldiselt usaldusväärsed; üldiselt peaks inimestega ettevaatlik olema; inimestega peaks väga ettevaatlik olema

Tegemist on traditsioonilise sotsiaalse kapitali uuringutes kasutatava küsimusega. Veidi üle kolmandiku vastanutest (37%) peab inimesi täiesti või üldiselt usaldusväärseteks, pooled aga arvavad, et inimestega peaks pigem ettevaatlik olema ja 8 protsenti leiab, et inimestega tasuks olla väga ettevaatlik.

Avatumad ja usaldavamad on kõrgharidusega vastajad, kellest peab inimesi üldiselt usaldusväärseteks 52 protsenti. Alla keskharidusega vastajatest arvab nii vaid kolmandik, 61 protsenti neist peab targemaks teiste inimeste suhtes ettevaatlik olla.

enamikku inimesi võib täielikult usaldada	4%
inimesed on üldiselt usaldusväärsed	33%
üldiselt peaks inimestega ettevaatlik olema	51%
inimestega peaks väga ettevaatlik olema	8%
ei oska öelda	4%